

Микола Береза

*З повним
серцем...*

Нові поезії, драматична поема

*Видавництво
“Волинські обереги”*

2018

УДК 821.161.2
Б 484

*Видано відповідно
до Програми розвитку культури Рівненської області
на період до 2022 року*

В авторській редакції

Береза М.

Б 484 З повним серцем... : нові поезії, драматична поема / Микола Береза. – Рівне: Волин. обереги, 2018. – 140 с.

ISBN 978-966-416-586-7

У новій книзі члена Національної спілки письменників України, лауреата літературної премії імені Валер'яна Поліщука Миколи Берези «З повним серцем...» вміщено найсвіжіші вірші, драматична поема-спостереження «Шосте коло».

Поет глибоко замислюється над християнськими основами прожитого й пережитого, радощами й клопотами теперішнього часу, гострими проблемами духовності.

Як писав про свого молодшого побратима відомий український письменник Станіслав Шевченко, «у Миколи Берези є власна поетична інтонація і мудра лірична симоненківська простота, яка, переконаний, дається потужною працею над словом...».

УДК 821.161.2

ISBN 978-966-416-586-7

© Береза М., 2018

© «Волинські обереги», 2018

*«З повним
серцем...»*

***

Сьоме коло. І – далі...
Вітерець перейма...
Ні про які медалі
Навіть гадки нема.

Це єдина дорога,
Яка, вірю, веде
До Великого Бога.
Він давно мене жде...

***

У Господній майстерні, друже,
Вихідних споконвік нема:
То Він з гілки сопілку струже,
Незважаючи, що зима.

То в густій хмаровинній товщі
Прорізає для нас вікно
До осель своїх...

Але то вже
Всім відомо давним-давно.

***

Журавель – режисер хороводу –
Дзінь-дзелень! – об цямрину відром.
І на зорях настояну воду
Набирає ранковий народ.

Споконвік відбувається все це.
Сподіваюся: не на біду
Не з порожнім відром –
з повним серцем
Вам дорогу і я перейду...

***

Давно відлетівши у вирій,
В столицю небесних озер,
Ти, мамо, либонь, не повіриш,
Що я уже пенсіонер.

Безплатний проїзд в електричці,
Тролейбусі... Тільки ніхто
Не скаже мені, чому втричі
Дорожчає в небо квиток...

КОСАР

Кіссям – у землю, начебто штиком
Опісля бою в лузі під зорею...
Уплівши кусень сала, молоком
Запив, як і належить косареві.

І норму перевиконав свою...
І все ж... Чи то з переутоми, чи то
Із пересердя, може: «Відпочити, –
Зітхнув, – я маю право у раю!»

Якраз над лугом ангел пролітав.
Підслухавши бажання косарева,
Лиш усміхнувся: «Мрієш ти даремно
В раю байдикувати просто так,

Без клопотів усяких і турбот.
Там є одна потреба неспростовна:
Насправді працювати – не умовно! –
В загінці, де попереду всіх – Бог».

РІЗДВО З ХРИСТОМ

*«Ось я стою під дверима та стукаю:
коли хто почує Мій голос і двері відчинить,
Я до нього ввійду і буду вечеряти з ним,
а він зо Мною...»*

Об. 3:20

– Дозвольте, діду, заколядувати!
Підходжу до вікна: три хлопчачки...
Невже вони прийшли так обізвати
Мене, ще не банкрута на роки,
Безвусого, не сивого. Хоч зморшка
Всідається... А думалося: шрам.
– Дозвольте, діду! Ми вам трошки-трошки
Заколядуєм! Грошей нам не тра!
Їх стільки з Португалії наслали
Батьки, що й на мобілки вистача.
От нам би по шматочку того сала,
Яким вас, діду, прадід пригощав...
Бешкетники! Бач, старість приписали!
Хоч я іще – ого!.. І взагалі –
Хто вам натеревенив, що за сало
З колядкою ходив я по селі?
Насправді ж було так: і сніг лапатий,
І Зірка Вифлеємська, яка шлях
Освітлювала до тієї хати,
Де прославляли Боже Немовля.
– Дозвольте, діду, заколядувати!
– Українчики! Хіба ж я бороню?!
Я навпаки: на отакенне свято
Не тільки двері – серце відчиню.

ОДНОКЛАСНИКИ

Коли молоком набирався садок,
Не райський, звичайно, а баби Ликери, –
Зустрів мене вранці філософ-дідок,
Кахикнув і мовив: – Салют піонерам!

– Іще першокласником ви б нарекли! –
У відповідь кидаю нібито жартом.
Дідок закипів аж, як білий налив:
– Мо', й так воно, хлопче, з одної ми парти.

Усі ми,
як я от, старий,
і малі –
У класі одному: весна там чи осінь...
Під небом Господнім отут, на землі
Вчимось тільки жити. Ще тільки вчимося...

***

– Іду до Бога сам! – кажу медовим соснам,
Що збіглись до ставка напиться води.
Аж раптом – осокір: – Ти що, козаче, – зо сну
Відваживсь на таке? У нас є поводитир!

Столітній бачиш дуб? Це – дерево елітне,
Не те, що дезертири – березові пеньки.
– Е, ні, – кажу, – шановні! Ось так, посеред літа
Я знаю й сам, кудюю: від серця – навпрошки!

...Набрались медом сосни. Ставок примружив очі.
Ще й осокір кривенький приплентавсь до води.
І тільки дуб столітній, присівши на пеньочок
Березовий,
зізнався, що й він іде туди!

ПОПОВИЧІ

*Хто не любить, той Бога не пізнав,
бо Бог є любов!*

1 Івана, 4:8

Серпневий ранок...
Може, й не впізнав ти
У розпалі базарного вогню
Поповичів,
але не космонавта
В Канаду емігровану рідню.

Зоддалеки – немовби й не артисти...
Та в одязі святковому, обох,
І жінку, й чоловіка-бандуриста
Сюди привів напевне що сам Бог.

...Акордеон...
Видзвонює гітара...
Псалом Давидів сонячно пливе...
Серпневий ранок...
Чим ця сива пара
Базарників діймає за живе?

З кравчучками
цю пару обминають,
Поліція
її не проганя:
Особи у мундирах добре знають,
Що співаки ці – геть не спекульня.

Ні ящичка на гроші, ані миски –
Поперед них, як у старців бува...
Я вірю: ти колись-таки осмислиш,
Чому так спів цей душу осява!

КВИТОК

А ніби ж іще не забули, як батько і мати
Напуття давали зірвиголовам-селюкам,
Що буде не зайвим на станції перепитати,
Чи потяг туди-то, кінцева зупинка яка.

Бо, може, у цій метушні, біготні, колотнечі,
Де всі – як рідня, і не знає нікого ніhto,
Один підійде (наче давній знайомий, до речі)
І запропонує удвічі дешевший квиток.

– В Європу? – В Європу!

– Це точно? – Це точно!

– Без черги? –

Зійшлися в ціні. І баришник – доляри в пальто...
І вам гейби кльово: гуд бай, баняки та кочерги! –
В руках у вас – леле! – удвічі дешевший квиток.

Це вік двадцять перший. Ніяке не свято, не дата.
Хоч рейс і транзитний, а, бачте, спинивсь!

Далєбі,

У вас є можливість іще раз перепитати:

– Він точно в Європу?

А раптом – кінцева... Сибір?!

...Удома ж прибрали, немов до Великодня, в хаті.
Безбожником спіяні, повоскресали хрести...

Удома,

як тут, на пероні,

не треба питати,

Куди ж він пливе, попід хмарами, наш монастир?..

ЗА ВІКНОМ...

(Майже за народним мотивом)

За вікном – переліски кліпають озерцями
У купе – три жіночки: кліп! – очима – кліп!
– Де таке ще бачили, окрім снів, усе це ми:
Полечко – як лялечка! До крайнеба – хліб!

За вікном – бешкетниця, переджнивна віхола,
У купе – три жіночки й сивий чоловік.

Треба ж і для нього щось,

доки не приїхали

На кінцеву,

видати про двадцятий вік.

– От – корівник... Дякуєм сховку сухорєброму,
Що якимось дивом уцілів ще сам!

– Тиша й благодентствіє! Ми нічо' не требуєм!

– Маємо, що маємо, – як земляк писав.

Степкою, Наталкою, третю звати Галею...

Це не бабського радіо.

Та найшло ж комусь

Бовкнути, що це вони їдуть в Португалію,

Ні, не на екскурсію – няньчити... бабусь.

...Ніч свою сторожу на полях розставила,

У купе – три жіночки. Мов стріла – експрес...

І як діток,

вдома на людей zostавлених,

Очі – дальні вогники – блимають з небес?

СІЧНЕВИЙ ПЕРОН

*Похитується січень нетверезий.
Пощо йому народження Христа?!
Мовляв, і так відлунює перезва
Про те, що брат сестричку не віта.*

*Про те, що, не штурмуючи вокзалу,
Хоч мають досвід, бо – фронтовики, –
Батьки везуть – хто півника, хто сало –
Дорослим чадам: діти все ж таки...*

*Гуде перон. Танцює дощик босий.
Сердючка, загримована в бомжа,
Сичить провідникові: – Ты не бойся,
У нас житуха больно хороша!*

*Я – грішник теж. Щоправда, не голодний
На хліб. А все ж, зіпершись на перо,
Мов на ціпок, питаю: «Де ж Господня
Зупинка? В небесах чи у метро?..»*

***

*Тихая моя родина,
Ивы, река, соловьи.
Мать моя здесь похоронена
В детские годы мои...*

Николай Рубцов

Земле моя городищенська!
Церква, ставок, монастир...
Як мені важко тут дишеться:
На кладовищі – хрести...

Крайній від поля – над мамою
З вишитим рушником.
Поруч – над бабою Ганною,
Далі – над дідом Сяньком.

Тутечки я не блукатиму,
Наче прибуду-мара.
Біля дороги – над татовим
Горбиком хрест на вітрах.

Пам'ять мене не обманює,
Хоч і роки вже не ті:
Тато ніколи із мамою
Не розлучавсь у житті.

Навіть на маминих поминках
Він, як провидець, прорік:
«Діти мої, це не помилка:
Сам протягну я ще рік...»

Земле моя городищенська!
Церква, ставок, монастир.
Як мені важко тут дишеться:
На кладовищі – хрести.

Крайній від поля – над мамою,
Ближче до траси й авто –
Вмитий густими туманами
Татовий горбик з хрестом.

З мамою тато розлучений?
Хто його, світоньку, зна?
Може, то знаком сполучення
Бог їхні душі з'єднав.

ФОРВАРДИ ГОСПОДНЬОЇ КОМАНДИ

І не песиміст, і не романтик,
Як ти в захист, хлопче, не заходь, –
Вірші – наче форварди команди,
У якій наставником – Господь.

Атакують серце духом Божим...
Ти, будь ласка, їх не відбивай,
Бо на лаві запасних не хочуть
І не можуть бути ці слова...

НЕБЕСНИЙ БАНК

Від суду і суми не зарікайся,
Як від удару наглої грози.
Які там приватбанки, ощадкаси,
Пощо їм твій мізерний депозит?!

Хіхікне хтось: – Та ж балачки усе це! –
Від сонця одвертаючи лице.
А ти неси багатство свого серця
В Небесний банк. Найвищий там процент!

ВІРШ, НАПИСАНИЙ НА АЗС

Вже «мерседесів» стало більше,
Аніж людей в моїм краю...
На АЗС добувся вірш цей,
Звернувсь до черги: «Я ж не п'ю
Ані солярки, ні бензину,
Бо звик до пішої ходи...»
Хтось із передніх аж посинів:
«Пустіть його... хоч до води!»
А як угледіли, до Кого
Просився вірш, то АЗС
Ледь не зомліла: це ж у Бога
Своя заправка є. З небес.

***

У диявольській гонитві
За коштовностями чи... –
Крадії у «Дім молитви»
Таки вдерлися вночі.

Скільки їх було, не знаю,
Тільки відаю одне:
Хата Господа – не скраю:
Він усіх наздожене.

Хоч ніколи не був лютим,
Милосердний, добрий, та
Про поцуплений комп'ютер
Неодмінно запита.

І промовить: «Так негоже!
Бо для мене – не рідня
Ті, хто в душі Слово Боже
Не поклали серед дня...»

СНІЖНІ ЛЮДИ

Хай там теревеняць, що проценти
Підростуть чи, може, навпаки,
Бо на виживання онкоцентру
Платить їм держава...копійки,
Сніжним людям, сиріч неборакам,
Які знають істину стару:
За нерівну битву проти раку
Хабарів не брали й не беруть.
Ну, хіба що (за увагу ж – плата,
Де не домовляються в ціні)
Хтось там із якоїсь там палати
І тикне з переказу синів,
Які вже давно по лісабонах,
Лондонах, мадридах, анкарах...
Сніжним людям байдуже це, бо не
Платить їм держава, скільки тра'...
...Буде ж день останнього обходу...
Вже вахтер не крикне: «Не заходь!»,
Упізнавши в білому на сходах
Головного лікаря: «Господь!..»

СМИРЕННИЙ ДУХ

(За Дмитром Кантовим)

Рано, а чи пізно – та пора
Все-таки настане. Й ти, магнате,
Незаконно на грошві жонатий,
Підійдеш до брами, яка – в рай.

Вгледівши тебе ізвіддаля,
Вийде ангел чи Петро-апостол,
Кине своїм оком, скаже просто:
«Забирайся у пекло звідсіля!» –

«Чи не з'їхав з глузду ти, бува? –
Запитаєш, вірячи в удачу. –
Я побудував аж три – не дачі! –
Батюшкам три храми збудував!..»

У Петра – мобілка...»Дорога!» –
Подумки оціниш. І накажеш:
«Ну, якщо okazія така вже, –
Клич мені Ісуса, дідуган!»

Що ж, зв'язок надійний у Петра:
Мить – і вже зорить Ісус з-над брами...
І Йому ти скажеш, що три храми
Збудував: «А можемо ще й храм

Матері Твоїй – до хмар! – звести,
І Тобі, і Мокрому Миколі...»
«Але ж Я не вчив ніде й ніколи
Воздвигати офіси святим!

Нагодуй голодного...

З добром

У лікарні хворого провідай...
В пекло йди!..» – «За що така обида?
Що, за так я тринькав стільки гро?...» –

«Не волай! – долине із-за хмар
Божий голос. – Я і так все чую...» –
«Нащо ряст на цій землі топчу я,
Що, мільйони тратив я дарма?...»

Бог всміхнеться: «Слухай, відчайдух,
Храмів до небес твоїх – не треба,
Гроші свої теж залиш у себе,
А Мені віддай смиренний дух!»

ОРСЬКА ФОРТЕЦЯ. 1847-ий

*Рядовий під номером 191 третьої роти
п'ятого лінійного батальйону Шевченко,
засланий із заборонаю писати і малювати,
прожив у казармах фортеці понад півтора року.
Але всупереч забороні продовжував крадькома
малювати і писати вірші, які йому вдалося
переховати й зберегти в чотирьох «захальявних
книжечках». (З Вікіпедії)*

Сто дев'яносто перший
у третій лінійній роті.
Мов під лінійку,
душі обчімхує комендант.
А сто дев'яносто першому
стогне й реве широкий,
Місяць блідий з-за хмари
де-не-де вигляда.
Сто дев'яносто перший.
І більше нічого.
Номер.
Прізвище? Звідки родом?
В казармі цього не тра'...
Він – рядовий.
Крім Бога
нікому ще не відомо:
Є вже Чернеча.
Сходів
немає ще до Дніпра.

ГАМАНЕЦЬ

«Ну, що б, здавалося, слова?!»

Тарас Шевченко

У мене в гаманці – останні вірші.
Ви думали, що – гроші? А дарма.
У нім рядки, їй-право, найрідніші,
Яким іще завершення нема.
У мене в гаманці – останні вірші.
Ви думали, це – жарти? Але ж – ні.
Бомжує Слово. Хоч йому незгірше,
Аніж на Кос-Аральській чужині.
Воно ревло й стогнало там пророчо
Про Канівські Господні чебреці,
Не думаючи певне що про гроші.
Тож не кажіть мені про гаманці!

ПОХОРОН У ЦАРСЬКОМУ СЕЛІ

Звідкіль він узявся, цей курячий дощ,
Коли над селом – ані хмарки?
Везли на лафеті, причепленім до
Старої, а все ж іномарки.
З дворів виглядали: – Та хто ж це такий
Помер? – і хрестилися нишком.
Хоч знали: везли домовину, в якій
Пливла... недочитана книжка.
Цю вістку за тиждень іще рознесла
Нувориша донька чи внука:
Не плачте, мовляв. Для такого села
Всім вистачить по...ноутбуку...
А книжка...А книжка нехай спочива,
За нею ридати не треба.
...Ішли за лафетом сирітки-слова
І плакало сонячне небо.

ДІД СЯНЬКО

Дід Сянько, приїхавши з Германії,
Сиріч із Німеччини, втира
Вуса перепалені й заманює
На балачку про свого Петра.
– Де таке, дівчата мої, бачено:
Батько й син – у таборі одним?!
Не було ніякого там значення,
Звідкіля і хто ми. День при дні
Гелготіло тихо собі радіо,
На дощах захрипнувши, старе.
А з Москви доносилося: «Зрадили!
Наймити! Працюєте на рейх!..»
Дід Сянько рече таке не зопалу.
Остарбайтер! Світла голова.
Петрик – середульший. Він із попелу
Тата свого мамі врятував.

ДЯДЬКО ГЕРАКЛІТ

Жартун старого крою-пошиття
Нас, грамотних неначе, звав...пеньками:
– От – риба... Ви їсте її... руками.
Чому? Бо ноги зайняті взуттям. –
Сіпнувши вусом, зморшки на щоках
Втирав, як борозенки недоречні.
І роззувавсь: – Кепкуєте: «Дід крекче»?
Піду, спіймаю, може, щупачка!
...Вже й сонечко присіло край воріт,
А ми усе надіємось, чекаєм,
Коли ж таки він щупачка спіймає,
По-вуличному – дядько Геракліт?!

ЧЕРГА В РАЙЦЕНТРІ

Грудневий день... За двісті, може, кроків
Від станції, звичайно ж, не метро,
З надією на стрічу з Новим роком,
Що подарує щастя і добро,
Мовчали люди в черзі до віконця
Із написом сучасним «Банкомат».
Був день такий, що навіть віхтик сонця
До когось залицявся: «Я – твій брат!..»
Мовчали люди. Що, було, казати.
В доісторичні брежневські часи
Ще й не таке траплялось штурмувати
У черзі за... кілечком ковбаси.
– Теперки – що?! Тепер у нас реформи! –
Позаду забубнів не піонер.
Було б усе гаразд... Якби у формі
Службовій не стояв міліціонер.
Поблискувало сонечко в петлицях...
Ну, хоч би там сержант чи старшина,
А то ж – майор, який мене в столиці
Кийком гамселив! – хтось таки впізнав.
...Майор зарплату зняв із банкомата.
Він заробив. Напевне, що не вкрав.
А черзі – що?! Вона мовчить затято
В очікуванні щастя і добра.

МОНОЛОГ ЛУКАВОГО ГРОШОЇДА

**Мені – аби гроші. А що на банкнотах написано,
То діло такеє. І байдуже, чий там портрет, –
Чи жінки з косою, чи дядька вусатого й... лисого,
Якого в народі усі величають: поет.**

**Мізки я вам, хлопці, їй-право, таки не припудрую,
Щось чув про Мазепу, Хмельницького і Сковороду,
І про Володимира... Навіть про князя про Мудрого
І про Франка чи Грушевського мову веду.**

То так, для годиться.

**Якщо ж по-серйозному мислити,
Скажу: нумізматика – геть за живе не бере.
Мені – аби гроші. А що на банкнотах написано,
То діло такеє. І байдуже, чий там портрет.**

ГРУДЕНЬ

Помовчимо, мій грудню шістдесятий,
Обоє – в часу ми на повідку.
Таких, як ти, їй-право, небагато,
Точніше, ти єдиний на віку.
Про що тут говорити чи писати?
Як буде воно завтра – знає Бог.
Спасибі тобі, грудню шістдесятий,
За те, що ми зібралися удвох
У мудрій тиші батькового саду,
Де по коліна яблуня в снігу
І явір молодий, а вже вусатий
Цілує яворину на бігу.
Куди він явориться? Ген позаду
На весну сік береза береже.
Помовчимо, мій грудню шістдесятий,
Не все ж бо воно втрачено уже.
Відповідає грудень шістдесятий,
Переконавшись, що таки один
В моїм саду: – Якщо я тут присяду
Помовчати з тобою, молодим,
То що тоді скажу я своїм дітям,
А, може, ще й онукам сніговим,
Які, за Божим замислом, на світі
Народяться... Будь ласка, не криви
Душею, брате... День такий сьогодні:
За мною – січень, далі – вже й весна.
І та береза, й сік – дари Господні –
При них не сумуватиметься нам!

ТРИ ХВИЛИНИ ХОДИ

безлюдним коридором телерадіокомпанії
на багатоголосий пошанівок «Миколаївського
перевесла» 20 грудня 2013 року

«Іду в полях. Нікого і ніде...»

Ліна Костенко

Уперше у житті за стільки років
Прощую сам. Нікого і ніде.
Іду. І путівець мій – не широкий,
І стежки чорний кіт не перейде.
Іду і йду. У горлі пересохло.
І корвалмент задуху перейма.
Статистика: людей – півтори сотні,
А я – один. І тиша – як німа.
Ні режисера. Навіть оператор,
Який щодня записувати звук,
Зі студії запропастився раптом,
Хоч завжди був надійний чоловік.
Ані душі... Ніхто не попередив,
Що стрінуть мене квітами. Але
Не вірилось, бо ж хлопець – трохи вредний.
І не такий поважний ювілей.
Уперше у житті за стільки років
Прощую сам. Нікого і ніде.
Хо́да – важка. А скільки, Боже, кроків
Ступлю іще зі Словом до людей?

ПРЕЗЕНТАЦІЯ

*«Вовіки хай минає вас манірність,
Солодка, мов повидло на жабо...»*

Геннадій Мороз

Що, сьогодні знову танці?
Ні? Пробачення прошу.
Розвелоя презентацій,
Як грибів після дощу.
В того – вірші, в того – проза,
В того – відеоальбом,
Що уже десь на порозі
Із піснями про любов.
Наче мед – слова елейні...
Тільки ж ти собі затям,
Що цей вечір – ювілейний,
Як епіграф до життя.
Всі – закохані! Аякже!
Ще й підсадять на престол,
Як султана. Та не скаже
Й слова щирого ніхто...
...Розвелоя презентацій,
Як грибів після дощу.
Піднесуть на срібній таці
З пампушками до борщу
Слави копченої тушку,
Ще й засмачать «присійбом»,
Що впаде на твою душу,
Мов повидло на жабо...

ПЕРШИЙ МАРШРУТ

Може, ніхто і не знає про все це,
Але ж, їй-право, що не маячня:
В першому маршруті від Слова до Серця
Вірші Костенко їздять щодня.
Тихо тролейбус наш котиться містом,
Міцно вхопившись руками за струм.
Є де постояти. Є де й присісти.
Мало цікавить кого цей маршрут.
Сива кондукторка, та, що студентам
Солі сипнула під хвіст, як зайцям,
Вгледівши томик у мене: – Костенко?!
Це ж – проїзний! – молодіє з лица.

ВІДПОВІДЬ ВАСИЛЯ ШКЛЯРА

*Знаючи, що Василь Шкляр багато палить,
на презентації «Чорного Ворона» в Рівному
30 травня 2011 року хтось запитав письменника:
«Коли відмовитися від цієї гидоти?»*

У театрі людей – небачено!
А письменникові – не до гри:
Коли викуримо Табачника,
Отоді уже й кину курить.

ВІЧНИЙ ЦВІТ

*Після зустрічі в Острозі з Олексієм Неживим,
відомим дослідником творчої спадщини
Григора Тютюнника*

**Неживий? Живемо! І статтю нам
Не пришиє ніхто у житті
За таке: мовляв, Григiр Тютюнник
У блаґенькому сiрiм пальтi,
Запаливши, зазвичай, «столичну»,
Ну, цигарочку сирiч, iде
На узвишшя Острозьке i кличе:
«Гей ви, плем'я моє молоде,
Надсучаснi нiкчеми-атланти,
Я ж казав (не забудьте про те!),
Що немає загадки таланту,
Є любов, яка вiчно цвiте...»**

ВІЗОК

*«Золотий-сілебраний Миколо Павловичу!
Сердечно дякую за такий славний дарунок,
за пам'ять тепло-нелукаву, а ще – за фото
з нашої молодості. Обіймаю! І дарую книгу,
разом з якою я вчора став лауреатом
Шевченківської премії.*

Дмитро Іванов

12.02. 2010 року з Чернігова»

*«Торохтить голубою греблею
І підскакує у візку:
– Ти ж гляди, золотий-сілебраний,
Не втопи мене у ставку...»*

Дмитро Іванов

З вірша «Балада далекого літа»

Хоч в моєму селі на Поділлі
Аж чотири древлянські ставки, –
Не втоплю. Хай би як не водили
Мене світом Господні стежки.
Та й візок – не сілебраний, брате.
Шпиці в колесі – як промінці
Сонця-соняха, що біля хати
Бешкетує зі словом в руці:
Що, мовляв, та пора вереснева,
Як в серцях закипає бузок?!
Про іржу не кажу. Бо про неї
Навіть знати не хоче візок.

***

*Світлій пам'яті мого вчителя
Віктора Лінника*

Дзвінок на перерву. Затяті курці
За школу погнались із пачкою «Прими».
А я сиротою стою під дверима
З чернеткою вірша в тремтливій руці.
Що скаже учитель? Не відаю, бо
Йому по сторінці щодня я приношу,
Зізнавшись, що вже не писати не можу,
Що вже намеревив з товстенький альбом.
Бере ту сторінку учитель, чита,
Задумливо якось і сонячно кліпа:
«Це добре, що ти – як усі ми без хліба –
Без слова не можеш, козаче мій. Та
Існує на світі одвічний закон:
Щоб їсти насущний, спочатку потрібно
Посіяти зерня в чорнозем дорідний,
Аби налилося воно молоком,
Набралося сили, у серці зросло
Тугим колосочком святої любові.
Цей світ не дарма ж бо почався зі Слова,
А не із наїдку за пишним столом...»
Дзвінок на урок... Вже затяті курці
Давно поставали, як луні, старими.
А я традиційно стою під дверима
З чернеткою вірша в тремтливій руці.

ОСТАННІЙ ДЗВОНИК

*Світлій пам'яті
Ростислава Солоневського*

У вересні – останній дзвоник? Вперше
Над Клеванем журливо заячав.
Столітній дуб, на школу обіпершись,
Дивився на усе це і мовчав.
О, скільки їх за вік він переслухав!
Яких лінійок тільки не було!
А цей дзвінок... Авто хрипіло глухо,
Немов йому у горлі запекло.
Обабіч шляху – вчителі і діти...
Хоч спека неймовірна, а проте
Роса – як сльози на осінніх квітах:
Останній дзвоник... Пам'яті кортеж...
Ішов і я за вчителем... Пригледівсь –
Якесь дитя з похиленим чолом...
Пильніше придивився: а то ж – леле! –
Господнє слово з квітами ішло.

ГАЛОП

*Моєму землякові – поетові
з Хмельниччини Анатолію Ненцінському*

За літами, за літами – тільки курява,
Тільки курява за кониками, бо
Коли місто понад Бугом із Проскурова
На Хмельницький перехрещував не Бог, –
Кілька днів не вистачало ще... до місяця,
Хоча був молокососом – ого-го-го!
– У цих ночвах ще один із ним поміститься! –
Натякали вже й про братика мого.
Мама ротика мого у груди тицькала,
Тато з реготу аж брався за живіт...
Хіба міг я тоді знати про Хмельницького,
Про якусь там раду-зраду в триста літ.
То з роками, аж тоді, коли зі сволока
Уже синову колисочку я зняв,
Завели не про серпа, що дружить з молотом,
А про булаву і про коня.
Тож, лечу я до Хмельницького-Проскурова,
Оминаючи, на жаль, своє село...
За літами, за літами – тільки курява,
Втім, ви бачили – без куряви! – галоп?!

САДЖАНЦІ

Лідії Рибенко

*Палата...Лікарняним коридором
В халаті білім плентається день.
А саджанці ранкових помідорів
Удома ждуть: «Коли ж вона прийде?
Чи то вже Слово так їй полюбилось,
Що обміняла сапку на перо?
Обсіялися ж люди, обсадились:
У кожного – садок свій чи город...»
Оце і все. Хоч саджанці ранкові
Тоді вже достеменно знали про
Дари Господні: сіятиметься Слово,
Зіпершись не на костур – на перо.*

СІЛЬСЬКИЙ ТЕАТР

*Заслуженому артистові України
Олексієві Заворотньому*

Самотня груша. Дві пожухлі сливи.
Три глечики, що всілися на пліт...
В селі – не до театру. Особливо
Коли копають люди картоплі.
Але ж надвечір вироблена мати
Увімкне «брехунця» на кухні, бо
Сьогодні може будуть транслювати
Колишню постановку про любов.
Прислухається: «Знов Верховна Рада!
Коли вже втихомиряться вони?!» –
І вийде у партер старого саду,
Згадає, що недавнечко сини
Звіщали телефонами із міста,
Посіявши на серце їй сльозу,
Про те, що друга їхнього, артиста,
Який Тараса грає, привезуть.
Повернеться з роботи мовчки батько.
Загляне теж додому. Запече
Цигаркою: «А ти б, Джульєтто-Надько,
Наситила Ромеа хоч... борщем!
Бо вже, їй-Богу, хочеться так їсти,
Як блискавці заgrimати в грозу...»
Згадають разом знову про артиста,
Якого діти, може, привезуть...
Так і живуть надією. Щасливі,
Розкажуть все (це не плітки в селі!)
Самотній груші, двом пожухлим сливам,
Трьом глечикам, що всілися на пліт.

КРАВАТКА

Дуже рідко він святкову одежину
(Ну, хіба що – на партзбори) зодягав.
Перед дзеркалом жартуючи, дружині:
«Як вождеві – мені галстук цей...» – моргав.

Після зборів – гойда-хить, як з... Петрограда:
Там, у Смольному, чого лиш не було!... –
Бубонів: «А ти – мов Крупська, моя Надю!
Жаль, що я не Володимир, а Павло...»

ЗАПІЗНІЛА ЕКСПЕДИЦІЯ

В неділю, опісля церковного дзвону,
Усеньке село обходивши чи пів
Не з торбою старця, а з магнітофоном, –
Етнограф заляк, мов на скло наступив:
За хвірткою, що ледь чипить на завісах,
Які уже майже проїла іржа,
На лавці під кронами клена-гульвіси –
Нечесані кросна-сирітки лежать...
Покручені пальці на висохлих п'яльцях,
Над ганком – зозуля фанерна: «Ку-ку!...» –
Як пам'ятна дошка невтомній селянці
З огромом пісень на важкому віку.
Поблимує вікнами хата: «Запізно...»
Куди і до кого податись тепер?
Нехай там... Лиш вчора записану пісню
З магнітного серця ніхто б не зітер!

В'ЮНОВІ ВАЛЯНКИ

*Хочеш нічого не робити –
прикинься валянком...
(з народних вуст)*

Скажуть про це і з Клецьки
Люди, і з Межиріч:
«Зінгер» – хоча й німецька,
Але ж надійна річ.

Це вам не «бабське радіо»
На теревень-стовпах.
Та найщирішу правду
Скаже Мала Совпа.

Жив там веселий дядько
З прізвищем дивним – В'юн.
Він і в часи радянські
Комерцію мав свою.

Після трудів колгоспних –
«Зінгер» і він... Удвох.
Дякував дядько Господу
І починав шитво.

Вечір зимовий звалював
Дядька... Сікло в очах.
Але ж то – шились валянки,
Валянки для сельчан!

...Голка у пучки коле.
Пам'ять же – зігріва:
Дядька ніхто й ніколи
Валянком не прозвав!

БЕЗРОБІТНІ КОНІ

Вітерцем надгоринським, ще сонні,
На мосту свої гриви розчісують
Уже восьмеро спутаних коней,
Що лугами блукали вночі собі.

Згода й мир. Благодать в товаристві.
Навесні їх було всього шестеро.
Безтурботні такі, гонористі –
Між собою спілкуються жестами.

Перший кінь, настовбурчивши вуха, –
Ніби жде, чи скажу, що земляк його.
Другий кліпає третьому: «Слухай,
Як четвертий губами поплямкує!...»

Комарів одігнавши хвостами,
Пара чуха боки один одному...
Тільки двійко – від гурту відстали,
Посхилявшись до вишуму водного,

Що внизу, під мостом над рікою...
Пораділи б: зайнятися нічим їм...
Хтозна, може, вони, оці двоє –
Безробіттям якраз і пригнічені?..

СВАЙБА ХХІ-го СТОЛІТТЯ

На серці – рана. Ну, і біль же –
Хоч подорожника клади:
Вже літ зо двадцять, може, й більше
В моїм селі на всі лади
Мовчить порепана гармошка,
Облізлий бубон – сам-на-сам.
Мовчать у мисничку дві ложки,
Що витинали чудеса.
Їх вистругав сусіда Никін,
Старий музика й ого-го-го
Який мастак, що не заникав
За хмелем розуму свого.
– Такі діла! – на тин зіпершись,
Стріля очима з-під брівцят. –
Це вже століття двадцять перше,
А не якесь там гоп-ця-ця! –
Веде в садок, який до нитки
Просякнув цвітом – на порі...
– Надумав, – каже, – оженитись
На юній вишеньці горіх.
То запитаю (по секрету!),
Коли вже свайба... Ну, а ти
Мені, старечому, поете,
Бубністом можеш підмогти...»

ОКУЛЯРИ

Втомлений тьмою в чорноземі, кріт
Зважився, мов школярик:
«Чом би оце не поглянуть на світ
Сонячний?» – взяв окуляри,

Вибрався до картопляних кущів
І – за живіт вхопився:
«Що ж це виходить? Довкіл – ні душі.
Може, з дороги збився? –

Носиком – круть! Окулярами – грим! –
Нащо оця непотріб?!» –
Й мовчки поривсь до своєї нори.
Вкотре.

ДВА СКРИПАЛІ

«Союз нерушимых республик свободных...» –
У краї повстанським журился скрипаль.
Як тріска худючий, старий, безбородий,
Можливо, незрячий. Бо ледве не впав,
Почувши (гойднув аж протезним коліном),
Як хлопчик-скрипаль між травневих дерев
Смичком біля серця повів: «Україна
Ще не померла й ніколи не вмере...»

ДИПЛОМАТИ

Зійшлися родичі і друзі –
Двадцятиріччя все-таки!
З часів колишнього Союзу –
Ножі, виделки, тарілки.
Після дванадцятого тосту,
Якого вже й не чув ніхто,
Промовив батько: – Любі гості!
Хильнемо на коня по сто
За те (взяла б мене холера,
Якщо я гну десь не туди),
Що я родився в есесері,
А в незалежній – син родивсь!
Отож, за дружбу двох народів,
За мир і спокій двох держав!
Син усміхнувся: – Це природно,
Що так Союзу тобі жаль...
...Таких застіль уже багато,
Де батько з сином на коня
Чаркують, наче дипломати,
А потім миряться півдня.

ЧОТА

У робах вицвіло-дешевих,
У кирзяках (не постולי!), –
Представники міського ШЕУ
Повз поліклініку ішли.
Узбіччям крокували, в ногу,
Один за одним – як чота,
Не переходячи дорогу,
Не заважаючи автам.
Було їх душ з дванадцять наче.
В передчутті діагнозу
Хтось кинув зопалу: – Не бачиш,
Куди йдемо? Ану, роззуйсь!
– Не на прийом же до хірурга! –
Зареготав хтось. І всерйоз
Штовхнув легенько свого друга:
– А в мене – остеохондроз!
Якусь іще там називали
Хворобу: – Річ вона така,
Невиліковна... – й жартували:
– Оце б ушкварить гопака!
...У робах вицвіло-дешевих,
У кирзяках (не постולי!)
Представники міського ШЕУ
Повз поліклініку ішли.
Воно б усе скінчилось миром,
Було б усе гаразд, якби
Чота услід за бригадиром
Не завела: «Ми – не раби!..»
Шибкам хоч очі повиколой:
Співали хлопці – будь здоров! –

«За Україну, за її волю,
За честь і славу, за народ!»
– Вот это да! – із «мерседеса»,
Мов пляшку, випиту згорла,
Жбурнула дама: – Ну, и песня!
Покой лишь сниться вам, хохлам?!.
Хоча проїжджа мала б знати:
У тих, що пісню завели,
В руках і на плечах лопати
Не скорострілами були.

СМІХ

Москва сльозам не вірила ніколи,
Хоч плакала й сама, було, не раз.
Спогадую: прийшов у нашу школу
Про вивчення російської указ.

Матвей Іванич, десь з-під Ленінграда,
Який до полісяночки пристав
І тут довчительовував, був радий:
«На мове етой сам Ілліч читав!»

Хтось із колег аж пирскнув: «Це ж зарплату
Підвищать на третину, може, й більш...»
Лише один хлопчак тоді заплакав,
Заплакав, не приховуючи біль.

Москва сльозам не вірила ніколи
(«Уж если плачут, значит – хорошо!»).
І через рік указ новий до школи
Про вивчення російської прийшов.

Тоді уже заплакали два учні,
І третій – теж... сховавшись за обох:
«Вождівськими указами не мучте!
Нам вчити материнську радить Бог!..»

І класом так усі... зареготали,
Аж захитались сосни у гаю.
«Козаки веселяться? – І відстали:
– Ти бачиш, не забули про свою!..»

Москва сльозам не вірила ніколи,
Хоч плакала й сама, було, не раз.
...Сьогодні мій онук пішов до школи –
А раптом там у засідці... указ?!

АПТЕКА

Певне, хлопче, ти прогавив уже день той,
Коли в парку, що спекоту поборов,
Без робочого візиту Президента
Чи когось з апартаментів Мінздорів
За причілком – треба ж так! – бібліотеки,
Що, здається, прожила вже півжиття,
Найдешевшої у селищі аптеки
Відбулося урочисте відкриття.
Не займають чергу тут пенсіонери
За пігулками від серця. А тайком
Владарюють надновітні піонери,
Не з Тимуром – з наркоманом-вожаком.
В цій аптеці, може, й справді-таки ціни –
Найдешевші в Україні на шприці,
Бо уже і найзатятіші курці – не
Побратими. Хоч давно уже мерці.
На світанні, коли місяць ще із ясел
Не намислив собі випасти у день,
Ті шприці неначе гільзи, топче ясен
І від розпачу – як фронтовик – ледь не впаде...

***

...Одні співчували йому убого,
Інші не втримались докорять:
– Треба дивитись ото під ноги,
Так можна голову потерять...

Василь Симоненко, «Перехожий»

Не тішився ніхто. Ніхто й не плакав.
Міське життя пливло собі й пливло.
А він лежав. Чи то – після зарплати,
Чи ще там щось на подвиг потягло...
Ну, років з тридцять. А лице старезне.
Неголене, здається, цілих сто.
– Хай відвезуть його у витверезник!
З'ясують все – і звідки він, і хто! –
Прямий ефір. Без гриму й декорацій.
Ведуча – жінка з псом на ланцюжку.
І – голоси: – Здесь надо разобраться!
– А раптом – серце! – Викличте швидку!..
Міське життя пливло собі й кипіло,
Аж хлюпало з-під модних підошов.
А він лежав. Кому до того діло:
Між них диявол вприсядки пішов.

ОКУПАЦІЯ

*... Свобода слова, говоришь,
И всяческой приватизации?
Москва похожа на Париж
Времен фашистской оккупации...*

Николай Дмитриев

І в нашім місті все – під ковпаком
Небес післячорнобильської ери.
Колись у парку гралась піонери,
Тепер тут дислокується нарком.

Ну, себто наркоманів тихий штаб
З новітнім гауляйтером, не Кохом,
А хтозна-звідки прийшлим випивохом,
Хоч кажуть, що ватаг той – сирота.

Тут варта за кожнісіньким пеньком,
Та можна і прорватися: усі ж бо –
Свої, мовляв. Такі, як Пауль Зібберт,
В якого Кузнецов був... двійником.

Розкусять! В них контррозвідка така,
Як голова від анаші уранці.
Пора іти. Якщо не до повстанців,
То хоч би в партизани Ковпака.

Сусіда Фелікс (літ, може, до ста!),
Якого нарекли в дворі «чекістом»,
Зустрів учора й нишком-нишком, звісно,
«А где отряд Медведева?» – спитав.

***

Після того, як невтїшний дощик
Зліг, аби спочити у траві,
Дід Карпо сушив на сонці дошки,
Щоб не морочила голови
Баба Ганька: може, в хуртовину
Відійти від неї він: мовляв,
Буде «неудобно» домовину
В голови колгоспу замовлять.
Змайстрував собі. І на горище
Виволік, як човника, в яким
І відплив-таки за Городище
Дід Карпо навіки – на віки.
...На Майдані – сесія в студентів.
Залік чи екзамен – не збагну.
Дожились: живому Президенту
Привезли під рік Новий...труну.

23 ЛЮТОГО 2014-го

– **Віншую з Днем Армії!** – Дякую, друже.
Ти, певне, заглянув не в той календар.
Це вік – двадцять перший. І квилить, і тужить
В моєму селі велелюдний майдан.

У братській могилі давно побратались
Сім хлопців з Афгану і троє з Чечні.
Сьогодні ж (о, світе, і як воно сталось?!)
Іще одного привезли...у труні.

Якби ж то з-над Одера (знаєш ти все це),
Де прадіда взяв під оптичний приціл
І влучив – без промаху! – снайпер у серце.
Був снайпер фашистський тоді... Ну, а ці?

В берізки (ще зранку – така білолиця)
Від жаху за мить почорніла кора.
Бо хлопця в труні привезли... зі столиці,
З Грушевського вулиці, з-понад Дніпра.

З якого він племені, снайпер той? В небі
Хмарки пропливають – як свіжі вінки...
Щось чув про Грушевського він коли-небудь?
Чи знав той стрілець, хто Грушевський такий?!

ГОЛОСИ З МЕЖИГІР'Я

1. Ведмідь

Зо зла реву я дуже рідко,
Живу у затишку й теплі.
Тут вистача мені наїдків.
Це – Межигір'я. Не барліг.

Буває, сонце гляне в шпарку
Посеред вицвілого дня:
«А ти б утік до... зоопарку:
Яка не є, а все ж – рідня...»

2. Собака

Колись мене повчала рідна мати,
Рябесенька вівчарочка моя:
«Щоби тебе не витурили з хати,
Завжди служи надійно хазяям».

Служив – як друг. Чи міг я передбачити,
Що раптом, не погладивши мене
І навіть не сказавши «До побачення!»,
Хазяїн сам із дому десь чкурне?!

3. Мавпа

Я – не з Волині. І таки не Мавка,
Що наслуха сопілку Лукаша.
Я – з Межигір'я. Себто я не мавпа,
В якої за душею ні гроша.

Бо, як жартують в сонячній Одесі,
Не треба проливати марно сліз.
Усе гаразд. Годують тут чудесно.
Та й сам хазяїн... з дерева не зліз.

***

Он куди, скаженого,
Занесло мене –
У село Оженино
Неоженине.

Залізнична станція.
Квітнуть яблуні...
Станеться – не станеться?
Стрінемося чи ні?

Чи пора уже мені
Під вінець вести
Ту, яка в Оженині
Може й не зійти?

Якщо ні – зостануться
В пам'яті моїй
Залізнична станція,
Травень, солов'ї.

Хтось із них напевне, що
Соло витинав,
З радості чи з ревнощів
Голос надірвав...

Ось туди, скаженого,
Й занесло мене –
У село Оженино
Неоженине...

ВУЗЬКОКОЛІЙКА

Вузькоколійка...

Але тільки

Не та, що в Боярці поклав
Вілійський хлопець з Шепетівки
На міць Корчагіна Павла.

А та, що у грибній столиці,
На понадстирських берегах,
Де сиріжки й зелениці
В твоїх заплутались ногах.

Отам, за лісом, на заріччі
Сичать реактори... Овва:
Я – в двадцять першому сторіччі
На тепловозику ТУ-2.

– Де він спиняється, – питаю, –
Цей допотопний поїздок?

– А ми його зовем трамваєм, –
Відповідає вже дідок.

Ви – про зупинки? Слава Богу,
З добольшевицьких іще літ
Його – як пошту до вимоги, –

Вважайте, в кожному селі,
А то й на ягідних галявах
Поліщуки спиняють... М-да!

Ледь не забув: тут на халяву
Не їздять, як у городах,
Зайцями стрибнувши в трамваї.

У нас, тутейших, цих зайців,
Ну, тобто звірів, вистачає
І на ловців, і на стрільців...

Кошіль, заселений грибами,

Собі на плечі взяв дідок.
– Хай вам щастить! – кажу. –
Хіба ми
Вже набалакались?.. – гудок
Над тепловозиком підстрибнув
І поміж сосонками зник.
– А вам яке село потрібне? –
Уже питає провідник.
...З такого дива можна вмерти:
Це ж – трансполіська магістраль!
На сотню з гаком кілометрів,
Без нумерації, на жаль.
З мостом (без імені Патона),
Що не лякається бобрів,
Хоч дерев'яний. Тут ніхто не
Згадає прізвища майстрів.
Це – на Стиру старому... Далі,
В пахучих закутках латать,
Зо тридцять меншеньких на палях
Попід колесами риплять.
Дрімають Хиночі, Андруга,
Млинок відстав од Воронків...
Вже й сестри-Локниці – над пругом,
Не бідні на боровиків...
Хтось, може, скаже: « Та усе це –
Старе, як дим після вогню...»
Я ж на вимогу свого серця
«Кукушку» вранці зупиню
На полустаночку Морочне...
Й мене запоморочиш ти,
Кому я вже давно наврочив
Від щастя з розуму зійти...

ДИКТОР НА ГОРОДІ

*«Я на сонячному сході
Про любов пою,
На колінах в огороді
Лебеду пою...»*

Анна Ахматова

Хто й коли поверне все?
А таки ж було:
Картопляний вересень
Тупцяє селом.

Півневі однікує
Курка говірка:
– Бавитися ніколи! –
Й на город втіка.

Там дівча з лопатою –
Будь воно – не будь!
Й мати – як Ахматова
Над рядками... бульб.

Трішки б ще узятися
І – готовий вірш!
День важкий, не в запису.
Це – прямий ефір.

Курка задивилася –
Сон це чи не сон? –
Як дівча схилилося,
Мов на мікрофон,

До старого соняха
В жовтому брилі,
Що у мливі сонячнім
Сам ледь не зомлів.

Картопляний вересень
Тупцяє селом...
Хто й коли поверне все?
А воно ж – було!..

ПО КОЛІНА – У ГРИБАХ

1.

По коліна – у грибах?
Я ж – по саме серце.
Ну, скажіть мені, хіба
Відбулось би все це?

Знепритомнів до пори
Ліс – не злікувати.
Ще й туман – мовби охрип –
Розкидає вату

По узгірках і горбах,
Затим – на озерце,
Де на березі в грибах
Чись мліє серце...

2.

Ні-ні, а все ж, бува, наплине,
Просвітить душу відчуття:
Живе десь жінка-журавлина
Поміж грибів – немов дитя.

Вона не скаржиться на долю,
Ще й поміж соснами стриба.
Радіє: все ж таки – на волі!
Хоч по коліна – у грибах.

***

Коневі треба мати буйну гриву.
Лошиці – те, що в скакуна нема.
Світанок. Луг. О, як вона грайливо
Орду туману мужньо перейма!

Орда – не горда... Ніби шнур бікфордів,
Сичить собі. А втім, я не про це.
Орда ж бо зна: в коня – коняча морда,
В лошиці – неціловане лице.

ВІЗА

Ну, хоч би вже якісь багаті села,
Або якийсь Париж там чи Москва...
А то ж дивись: «Лечу в Венесуелу!
Там, кажуть, і Колумб ще не бував...»

– Куди ж ти, доню? – мати-героїня,
Хустиночку приклавши до чола,
Запитує: – Куди ж ти з України?
А в Бога візу ти уже взяла?!

ЧОРНИЙ КІТ НА СНІГУ

Він – кіт. І все. Хіба що чорний-чорний.
Воронам легше: ледь не всі – такі.
От і намислив чорний: «Ну, а чом би
Не побіліти?» – і погнавсь-таки

До дітлахів, які ліпили бабу.
Малесенькі, а скульптори уже.
На світі є не тільки лялька Барбі,
А й баба, що дитинство стереже.

Малечі що? Вона все біга й біга,
Ввіткне морквину – от вам уже й ніс...
А чорний кіт... Їй-право, що не білий,
Ні паспорта у нього, ані віз.

А як би він на пагорбі валявся,
Від щастя муркотів до хрипоти,
Побачивши, що тішиться земля вся:
Окрім пухнастих – є й такі коти!

***

*Реготали фізики до сліз,
Посміхались доктори обліслі:
У поета гроші завелись?
У поета? Гроші?! Та облиште»*

Борис Олійник

**У диктора – гроші? Та що ви, шановні!
І де ви почули про царство таке?
Та це ж все одно, що на свайбі сановній
Забути – щоб завтра прийти! – свій кашкет.**

**До слова – словечко... Предивна пороша
Лягає на серце, як масло на хліб.
У диктора – гроші? Даруйте, хороші!
Помовчати так, як вона, ви могли б?!**

***

Життя – як мед? Виходить, навпаки.
Зустрілись ми, неначе піонери,
У келії наклеєних шпалерів,
В якій забули вже про рушники.

Життя – як мед? Ти, братику, не вір,
Можливо, й не таке іще закрутить, –
Бо ж трутень є солодкий, як вампір,
І є бджола, що видає отруту...

САНАТОРІЙ

Це кохання – справжнє. Не зразок,
Кимось перекреслений навскісно,
Що не є оригіналом, звісно.
Санаторій... Соснам трохи тісно:
Бач, між них заплутався...бузок,
З росяних прибігши берегів
Тихої прозорої Горині.
Той бузок ще й коників привів
У лісок... Розчісуючи гриви,
Дивляться в небесну каламуть,
Тішаються своїм травневим віче.
А один ще й кліпає у вічі:
От, мовляв, не може він збагнуть, –
Це кохання – справжнє чи зразок,
Кимось перекреслений навскісно?
Санаторій... Щось на серці тисне.
Тут – озон. А ви: «Рівнеазот!...»

ІРОНІЧНА МАТЕМАТИКА

– *На* тобі, чоловіче, гроші!
Ти їх трішечки поноси
Й поверни. Потім знов попросиш
І на мінуси, й на плюси.

Математика! Ти ж у школі
Навіть вчителькою була.
Краще пізно, аніж ніколи –
Ліпше б серце ти віддала!

СІЛЬСЬКА ВЧИТЕЛЬКА

(За Миколою Дмитрієвим)

Тюлю в лавці – як ніколи!...
Де ви бачили таке!
Й дров нарубано, і в школі –
Взагалі-то, все окей.

В хаті прибрано...Хлопчиськом
Ясен в шибку: – Ай лав ю!
Тільки зошити учнівські
Заміж вийти не дають.

ТОЙ, ХТО БЕРЕ ЗА...

Подаруй мені, доле, у вікнах березу...

Ліна Костенко

Я до тебе прийшов. Ти гадала: береза –
Деревце, заgrimоване в білі сніги.

Воно ж, бачиш, як сталось:

я – той, хто бере за

Коляду під вікном, де дають пироги.

Як нема пирогів, напечи бараболі,

Поки Ірод із печі не вигнав огонь.

Що, й картоплі нема?

Подаруй тоді, доле,

Хоч єдину жариночку серця свого.

*Сонетний
бір*

ОМАНА

В гонитві за словами – не було
Часу на тихе, небрежливе слово.
Реклося безтурботно-празниково:
Нікому не щеміло й не пекло.

А бездухів'я кріпло і росло,
Усе частіш виходячи на лови,
Щоб з-за кущів поцілити любові
Під ліве, незахищене крило.

Хтось дорікне: дарма, мовляв, дарма –
Уже ловців тих поміж нас нема.
Отож, пора на лаврах спочивати.

Заждіть! Напевне, вам лише здалось,
Що може вийти на узлісся лось,
Не боячись, що будуть убивати.

**АРЕНА-ЛЬВІВ.
ФЕСТИВАЛЬ НАДІЇ**

*П*ливе пором бетонної арени
На тридцять з гаком тисяч веслярів.
На дивовижну гру воротарів
Сьогодні сподіватися даремно.

Не віп-персони, що сидять окремо
І вище всіх під наглядом орлів, –
Сьогодні тут гравці, яких привів
Господь, найтитулованіший Тренер.

Він за якихось півтори години,
Надаючи останній, може, шанс,
В кожнісінькій – без винятку! – людині
Побачить все: яка її душа –
Гаряча, як надія, чи – льодина?..
Пливе пором. До Бога поспіша.

20 ГРУДНЯ 1953-го

Якраз після Миколи, у неділю,
В санках, приватизованих конем,
Мій тато віз додому породіллю,
Ну, себто маму. З нею – і мене.

Пийнули з кумом. Але не співали.
За Сталіном ще плакали тоді.
Про Брежнєва – й не чули ще. Не знали,
Що народився я поміж вождів.

То вже на старість став героєм тато.
Хильнув зі мною якимось на коня:
«А ти б міг... і бажання загадати
Один – генералісимус штрафбату,
А другий теж... ну, якби це сказати,
Аби не матюкнутись... не рідня!..»

СПОГАД ПРО ПЕРШЕ ІНТЕРВ'Ю

Я довго не розказував нікому
Про перше інтерв'ю – носив тайком,
Як споряджав редактор до райкому,
Догадуєтеся, що то за райком.

Запам'ятав інструкцію до коми:
«Заходиш, – пише. – Голови кивком
Вітаєшся, всміхаючись. Потому –
Про партію. Затим – про молоко...»

А), б), в)... До найменшої дрібнички,
До «можна йти, товариш секретар?»
Було б все бездоганно політично,
Якби в секретаря я не спитав:
Чом руки у доярочок, мовляв,
Покручені такі і – в мозолях?..

ПІСНЯ

Слухаючи Уляну Кот

Я знаю, знаю: зайвої хвилинки
У тебе, як завжди, либонь, немає.
А все ж присядь біля цієї жінки,
Присядь, послухай, як вона співає

Про те, як цвіте терен, цвіте терен,
А листячко, а листя облітає.
Ця жінка – не знавець на моно-стерео,
Та й дискотек вона таки не знає.

А втім, даруй. Тебе я не повчаю,
Бо й сам такий – як рибка по Дунаю...
А станеться ж: захочемо співати,
Та слів не буде в кого запитати.

Отож, присядьмо, поки ще не пізно,
Біля цієї жінки. Біля пісні.

***

Коли нам важко – пишемо листи,
Свою журу батькам вповідаєм.
Та знову розтаємо в суеті
Всіляких справ. І знову забуваєм,

Що є на світі вуличка, яка
Пливе кудись між яблунь та акацій,
Запилена, розквашена – сільська ж! –
Без імені й квартирних нумерацій.

Та вуличка від себе не пуска,
Зірвіголів, що рвались сторчака,
Ще й досі нас, напевне, пам'ятає.

Коли приспичить – пишемо батькам.
І не посміє вивести рука
Про те, що їх потроху забуваєм.

БЕЗПРИТУЛЬНИЙ СОЛОВЕЙ

Житла не мав. У травні, тимчасово
Прописаний між яблуньок кількох, –
Без фонограм, працюючи на совість,
До сліз доводив нас: «Фіть-фіть! Тьох-тьох!..»

Після таких концертів (не масовок)
Знайшла дочка – підкинув хтось у льох:
– Йому б звання народного! Люксово
Було б. Хоч і посмертно – бачить Бог.

Навідався сусід. Худий, як дошка,
А зранку вже хильнув, здається, трошки.
– Ми бачили, – прогук, – ще не таке!
Й, хихикнувши, додав: – Усе окей!
Приб'єм в саду меморіальну дошку:
«Тут тьохкав безпритульний соловей!»

***

У старомоднім кітелі сонет,
Що слово ніс в руці, неначе свічку,
Подумав: «Певне, сходяться на віче...» –
Й собі прилаштувався під намет.

Ревло, двигтіло: роздавали мед.
Хтось раптом – смик! – за лікоть: – Чоловіче!
А ти звідкіль тут, в двадцять першій віці,
Де владарює світом інтернет?!

Сонет мовчав. Чоло спітніле витеп,
Сховав між пальців свічечку од вітру,
Від погляду комп'ютерних очей,
Що кліпали, мов двійко моніторів,
З яких і не довідаєшся: горе
Чи радість з них вихлюпує, нікчем?..

УРОЧИЩЕ ЮЗЕФІН

(триптих)

*Між селами Глинне та Березове
Рокитнівського району Рівненської області
росте найстаріше дерево України –
1470-річний дуб, занесений
до Книги рекордів Гіннеса.*

(З Вікіпедії)

1. Садівник

В урочище на ймення Юзефін,
Дасть Бог, обов'язково ще піду, бо
Вже так давно не спілкувався з дубом,
Який басує і гуде, як дзвін.

Цікаво знати: ким-таки був він,
Що посадити деревце надумав
І, зрештою, яку, яку мету мав
Тоді той геніальний чоловік?

На все те дуб лиш віттям заскрегоче:
Мовляв, якщо ти, хлопче, дуже хочеш
Все знати у комп'ютерну добу, –
Був чоловік звичайним лісорубом,
Одного разу трапилась рахуба –
Сокиру в ліс узяти він забув...

2. Блискавка

*Завдяки блискавці, яка вдарила
у дуб-велетень 28 червня 1997 року і
зрізала найтовщу гілку, розкroївши кору
дерева аж до землі, і була підтверджена
легенда його існування в часи походів
київського князя Ігоря 945 року.*

(З Вікіпедії)

**Віщуючи небачену біду,
Двигтіли хмари у небесних ночвах.
Ховаючи під поли три дубочки
Пра-пра, пра-пра, рипів на вітрі дуб.**

**Хоч знав, старечий нелинь-відчайдух,
Що блискавка вціляє дуже точно
В найвищого... І вчені остаточно
Дізнались про найстаршого в роду.**

**Поранену гілляку, наче руку,
Відрізали: наука – є наука,
А треба заробляти і на хліб...**

**Утім, я запитання ставлю руба:
Невже потрібно вцілити у дуба,
Щоб з'ясувати, скільки йому літ?!**

3. Навколо пальця

*При висоті 20 метрів обхват стовбура дуба
8 метрів, тому обняти його можуть
тільки п'ятеро людей.*

Ніяка там не дата. День – як день.
В урочище зійшлися дубенята
Побачити, як будуть обнімати
Пра-пра, прадіда п'ятеро людей.

– Реве – як віл! А віття – молоде! –
Сказав один. – А нелинь – нежонатий! –
Хіхикнув другий. – Зробим йому свято:
Берізку-наречену приведем! –

Десь деревце зрубали. Увіткнули
Неподалік. Як водиться, хильнули
За щастя нареченого зухвальці
І п'яно порозходились потому...
Одним лиш дубеняточкам відомо,
Хто і кого обвів навколо пальця...

***

*Природа мудра. Все створила мовчки.
Лишила нам патент на балачки.*

Ліна Костенко

В реактора реакція така:
Він був і є до слів моїх байдужий.
Вважаючи мене за простака,
Живе собі над Стиром і не тужить.

Живу і я. Одначе, як живу?
Здебільшого ліплю усьому оди.
Про передчасно вижухлу траву
Кажу: «Буває... Вибрики природи...»

Природа ж реагує навпрошки,
Бо за велінням Божої руки
На балачки природа не багата.

Хоча знайшлось би в неї що сказати
Про те, які сьогодні ми й – на завтра...
Але ж, але ж... патент на балачки.

ПОЛІСЬКІ СОНЕТИ

(диптих)

1.

Полісся. Надвечірок. Тихо-тихо.
Десь у лісах сумується грибам.
Над плесом нерозгойданим верба
Передчуттям дощу глибоко диха.

Лаштує до відльоту журавлиха
Своїх журавленят. Вита журба.
Не віриться, їй-право, тут: хіба
Оточує чорнобильськеє лихо?

Тому й сидять на лавочках жінки
І гомонять, як віку доживати,
Та ще – синів із міста зустрічати.

Про атом тут здебільшого не кажуть.
А вже ж, буває, словом – як зав'яжуть:
«Учення – світло? Певне, навпаки...»

2.

Отак воно і є, що від села
Районний центр нічим і не різниться.
За метрів триста – визріла пшениця
До обрію розлого потекла.

Містечко – як містечко. З джерела
Вода собі іскриться та іскриться...
У кожному дворі – своя криниця
На прив'язі тримає журавля.

Спливає літо. З луку вечірком
Несуть корови тепле молоко,
Хоча його не варто, радять, пити...

Такі часи: і цезію, й свинцю...
Одне хоч добре: отчу землю цю
Ніхто не заборонить нам любити...

ШАПКА ГРИГОРА ТЮТЮННИКА (диптих)

1. В редакції журналу

Груднева вранішня пора.
Два початківці нестолічні,
Ми з однокурсником Пшеничним
Зайшли в редакцію «Дніпра».

Журнал буденно жив і звично:
Листів, рукописів – гора.
З них Ганна Чубач симпатична
До друку щось та відбира.

Аж раптом – з томиком ошатним
Король новел! Кролячу шапку,
Таку, як в нас, – на вішака.

Поклав на стіл синеньку «Зав'язь»:
– От вам кажу і всім казав я:
«Король – а в шапці пішака...»

2. Пізніє прозріння

Після розмови двох друзяк
Із королем я необачно
Одну з шапок отих кролячих
На свою голову узяв.

«Моя, – подумалось. – Тим паче
На короля я схожий сам...»
Носив, аж поки друг не вбачив:
– Так це ж – Тютюнника! – сказав.

І як таке я зміг намислити –
Поцупить шапку в короля?
Їй-Богу, це ж я не навмисно:
Кролячі всі були, мовляв.

Король новел в думках постав:
Носи хоч пижикову, та...

***

Андрієві Кондратюку

За клунею із дахом набакир
На хуторі у закутку Отраже
Від радості танцює, хоч стара вже,
Ватага осокорів, бо ж таки

Сьогодні – свято: онде навпрошки
Із Моквина після столичних вражень
Під сонцем, що колосся житнє пражить,
Йде чоловік, невизнаний ніким.

Пощо йому визнання?!. Позаяк
Біля порога – не байдужий камінь,
А їжачок стрічає, як свояк.

Бере той чоловік його руками:
– Як душу не кололи м'ні голками,
В клубочок не згортався ніколи я...

У СВІТЛИЦІ МИКОЛИ ТИМЧАКА

Спочатку поцупили ровер. Затим
Картину. Прикинули оком на хату:
Мовляв, хоч живе чоловік небагато,
Ну, тобто себе не вважає крутим...

І все ж таки, все-таки... Як обійти
Помешкання, де пахне слово, як м'ята?!
Аж раптом з небес усміхнулася мати:
«Даремна затія! Мій син – не із тих,

Котрі, щоб не вкрали, крий Боже, нічого,
Тримають за хвірткою сторожа злого.
Заходьте! Та тільки не через вікно.

Якраз він торкає струну-співаницю.
І слуха лелека, який до світлиці
Вернувся, врятований в Мокрім давно.

***

*Я знаю – вашої нема вини:
не гніваюсь, що докоряли Ви мені:
чому, як інші, в час після війни
єврейського не поміняв я імені.*

*Абрам **Кацнельсон**,
якому 1994 року підпалили двері
до квартири*

*Пригадую, і зовсім це не сон:
Писав мені напутнє добре слово
Редактор і поет сивоголовий
Із прізвищем єврейським – Кацнельсон.*

*Мовляв, творить кумирів – не резон.
І гудити – затія безтолкова.
Він бачив, де зерно, а де полова,
Чорнозем де, а де – пісний пісок.*

*Так пахнуло барвінком на папері
Посіяне українське словеня.
...У глупу ніч чи, може, серед дня,
Напевне, підпалили йому двері
За те, що, наче галстук піонери,
Він імені свого не поміняв...*

ОДЕСЬКІ СОНЕТИ

(триптих)

1. Заїзд

Було нас чоловік, напевне, з десять,
Чи трохи більш. Відпочивальники.
За півдобу дісталися в Одесу
На потязі – дешевше все-таки.

Із Хортиці – в Одесу? Все чудесно!
Дніпро впада у море: кривняки.
Якби ж то (не зогледівся: а де всі?)
Не кинули самотні землячки.

Одеса-мати: виручить. На щастя,
Як з-під землі, з'явився мені...гід.
Ще й капелюха зняв: – Туристам – здрасте!
– Привіт, – кажу. – Із Хортиці привіт!
– Ого! Аж звідти, де гуляла Січ!
Екскурсія безплатно, ясна річ.

2. Екскурсія

Гід родом був, либонь-таки, з Одеси.
Прискалюючи оком, реготав:
– Нема проблем! Аркадія? Пересип?
Чи Молдаванка? Можу й на Фонтан, –

Уточнював детальніш інтереси. –
Малий? Великий? Всюди – красаота!
Та я (зазначу, тільки не для преси)
Про Катерину Другу запитав.

Стоїть, мовляв, на Катеринській площі
Цариця – друга, перша – всім курвам,
Яка ніяк, лахудра світова,
Свою спідницю не переполоще.

Махнув рукою гід: – Коли воно було ще!
І згадувати, певне, вже не варт...

3. Гідова втеча

Смирись, Кавказ: идет Ермолов!

А. Пушкин

– Та ні, – речу. – Байок ти не розказуй,
У Чорнім морі хвиль не баламуть.
– А генерал Ермолов! На Кавказі,
У Грознму, був пам'ятник йому?

Герой війни із Наполеоном,
А декабристам симпатизував.
Чеченці добре знали, що його не
Слід гнівати, як Пушкін ще писав...

Підслухавши таке, до виднопруга
Аж закипіло море від наруги:
«Ну, й сучий син, твій гід, хоч молодий,
А вже дивись, який він поводитир...
Чкурнув десь? Чи його імператриця
Знов заховала під... свою спідницю?!

У ТАВЕРНІ

Закони Вавилонського царя Хаммуралі (1792-1750 рр. до н.е.) наказували власникам таверн доносити владі на відвідувачів, які задумували злочин і проговорювали про це під час обіду. (З Вікіпедії)

За містом, між платанами – таверна.
Неподалік – дорога об'їзна,
З якої олігарх, бува, заверне
На келих непідробного вина.

Це – Вавилон. Але у нашій ері:
За столиком в кутку біля вікна
У вишуканій начебто манері
Шепоче він, а слухає вона...

Таких наїдків, може, й Хаммуралі
Не куштував: хоч ложкою – ікра,
Чи ще там щось таке, що навіть краля
Виделкою с'як-так перебира.

...Підслухане лакей обов'язково
Запише у блокнотик, як замову...

**АВТОГРАФ
НА КНИЗІ «ГРАНОСЛОВ»**

*...Чи Волзі
                    потрібні
                                води Дніпра?
Чи калинова кров
                    заспіва
                                під березовою корою?
  Дмитро Павличко*

*Приніс я, щоб автографа узяти,
Підклеєний разів уже зо три,
Старенький томик, той, де юна мати
Дитя трима під місяцем вгорі,*

*Де, розірвавши ковані припони
Й лелек собі обравши у брати,
З-під Канівської кручі дужих коней
Гривастий гурт до Господа летить.*

*Поет засяяв, взяв мене за лікоть
І запитав: – А як ти «Гранослов»
Зберіг до двадцять першого століття?!*

*– Тому, що в москалів, – відповідаю, –
Пора земель збирання ще триває.
В калині ж – не співа берези кров.*

ТАНКОВИЙ БІАТЛОН

*Російське телебачення рекламує
змагання з танкового біатлону*

На старт виходить танк, неначе слон
Із хоботом прицільної гармати.
За ним іще – слонів таких багато,
Немов тут зоопарк – не полігон.

Сховавшись під брезентовим крилом,
Суддя з Кремля у сірім маскхалаті
В очікуванні: будуть же стріляти,
На те й змагання зветься – біатлон...

Болільників нема. Це – гра заліза.
Все ж одна мавпа на сосну залізла.
Як віку двадцять першого дитя,
Із гілочки на гілочку стрибає,
Радіючи, бо, певне, ще не знає,
Від кого він пішов, такий суддя...

ВОЛОНТЕРИ

**Ці хлопці звикли вже до волонтерів,
Як і до них, волинських вояків,
Що згуртувались перед бетеером,
Вже звикнули тутешні селюки.**

**Затишшя... В хлопців – свято, дотепера
Якого не було іще таки:
З країв, де зачекалися озера,
Священики дістались, земляки.**

**Покіль нема пекельної гонитви
Снарядів за життями, у молитві
Отут, в селі на першім рубежі,
Духовний меч освячують солдати,
Що стали під покровом Благодаті
За Україну... Боже, бережи!..**

ВАРІАЦІЯ З БЕРЕЗОВИМ ПРИЗВИЩЕМ

Ви думали, напевне, що Береза –
Це білокоре дерево в саду.
Насправді ж, він – це той, котрий бере за
Колядування, що уже дадуть.

Казкова, як у Гоголя, імпреза:
Мороз цілує стежку молоду...
Селом аж витанцьовує перезва:
– Колядники! Колядники ідуть!

Від прадіда заведено в народі:
Як тільки зірка Вифлеємська сходить
Й по-різдвяному сиплеться сніжок,
Ні, не за гроші заколядувати
На щастя, благодать у кожну хату
Веде Береза – гурту ватажок.

НА ЗАРУЧИНИ – В ЗАКРИНИЧЧЯ

Любові Пшеничній

**Віз трактор мило в Любине село.
На причепі нам затишно і зручно,
Бо де ж це таке видано було,
Щоб обійшлася мила без заручин.**

**Із транспортом нам вельми повезло,
Хоч і трясе, зате безплатно й гучно.
Криничний журавель стріпнув крилом,
Свій дзьоб до журавлихи набундючив.**

**Заручини! Нікому у селі
Здавен про них заздальгідь не кажуть.
Сусід же зранку – скаже як зав'яже:
– Хліб-сіль готуйте, тітко, на столі!
Зістрибуем на землю. Мліє мати:
А хто з них буде заміж доньку брати?**

НІЧНИЙ МАРШ

Можливо, і писалося б мені
Про острови неперецвілих квітів,
Та наче меч, вривається у ніч
Колона наших танків... Тільки вітер

І шум дощу нудотний по броні,
І сну, здається, вже нема на світі.
І ти – десь там, у рідній стороні
Теплом синівським сонячно зігріта.

Двигтять мотори... Впоперек і вздовж
Шмагає, не вгамовуючись, дощ...
І мріється, і мріється на марші...

Не ображайсь, що довго не пишу.
Ото, як вийдем з клятого дощу, –
Чекай листа. Я знаю: ним ти мариш.

ОСТРОЗЬКІ СОНЕТИ

1.

Сумний Острог. Нема твоїх листів.
Посеред літа – паморозь. Несеться
Прадавня річка Вілія. А серце
Щемить і кам'яніє поготів.

На кленові листок не стрепенеться –
Зарано, передчасно пожовтів.
Немов якась рахуба у житті –
Берізка на узгірку долу гнеться.

Дарма мені печалитись, дарма,
То не біда, якщо листів нема,
Аби лише не в'януло кохання.

Все інше – тлінь, надумані зітхання.
Довкола нас – розлуки і стрічання.
Та ще – зима, листів твоїх зима.

2.

Та ще – зима, листів твоїх зима
На літепло спустилася неждано.
Вогонь, який спалив колись Джордано,
Мене, мов завірюха, обійма.

У сквері засмутилися фонтани,
Застигли. Тиша доокіл – німа...
Над вежою хмариночка дріма.
Немов сльоза, роса на вітрі тане.

Куди запропастилися листи?
Можливо, їм нелегко допливти
До Острога одвічного, до мене?

І віриться, і мріється, що клени
Таки іще зодягнуться в зелене,
Аби не гордувала тільки ти!

3.

Аби не гордувала тільки ти,
А йшла, як лань, і юно, і красиво
До мого серця. Ні, воно не сиве –
То вранішній туман іще не встиг

Розтанути. За північ – моросило,
А нині, бач, туман густий-густий...
Ти за відвертість, мрійнице, прости:
Без тебе тут живеться упівсили.

Іди до мене, люба! Обніми
Жаданих рук незрадними крильми.
Розвій чи прожени мою утому!

Цілуй мене, цілуй мене! Потому,
Ти ж знаєш: не віддам тебе нікому!
І ти мене – який вже є! – візьми...

4.

Якби тобі сказали: «Обмани
Чи зрадь його таємно», ти б зуміла?
Та, певне, що! Коли б ти не любила,
Ніхто б таки уже не зупинив.

Якби мені сказали: «Обмини,
Облиш, бо, хлопче, будеш нещасливий!» –
Я кинув би услід їм, вередливим:
«Ви не з моєї, друзі, сторони!

Бо є у мене диво на віки
З-над берегів поліської ріки,
Яку дуліби освятили Стиром...»

Сонет у вічі дивиться обом:
Якщо це не забави, а любов,
Живіть собі у злагоді і мирі...

***

«Уже на зиму, сину, поверта,
Пора подвійні рами лаштувати.
Ляга на підвіконня свіжа вати,
На неї – горобина... Завше так...

Багряна, обцілована вогнем,
Хоча його ніколи й не просила.
Іще надворі паморозь осіння,
Повітря – не морозяно-скляне.

Проте зима ні в кого не пита –
За день чи два снігами забіліє...
І горобина затишок зігріє,
Червоним соком капне на уста...

Я бачив десь: між рамами... кришталь.
Кепкує мати: «Ще б туди... рояль!..»

ДЖЕРЕЛО В ХОТИНІ

Внизу – Горинь. Одразу ж за селом
Дрімають на мосту з нічного коні.
Помукує корова на припоні
Про те, що літо, літечко сплигло.

Гусей ватага. Тішаться теплом
Веселі каченята... А нікому
Не скажуть: на горі є джерело,
Яке, аж набиваючи оскому,

З глибин століть пробившись, спонукає
До розмислів. Чому ж це так буває:
Посеред квітня – загуркоче грім,
А з товщі допотопного граніту,
Хтозна, чи не з часів палеоліту,
Джерела вибухають на горі?!

СОБАЧИЙ РІД

(диптих)

1.

Було в дворняжки п'ятеро: сіреньке,
Рябеньке й чорне, біле і руде.
Батьків – багато. Мати лиш одненька,
Яка в життя дітей своїх веде.

Як цуценяток стала виставляти
На велелюдний торг, один крамар
Зомлів на возі: – Треба совість мати –
Купив би, та в них прізвища нема.

Від смутку в сучки серце дрібно тенька,
Сидить собі і кліпає, дурненька,
Чи купить хтось одне хоч цуценя.

...Ішов безхатько й жартував, зухвалець:
– Породиста! А я один – як палець. –
Присів біля приплоду й закуняв...

2.

Двірничка – мітлою. Дворняжка – хвостом.
В обох і зарплата не вельми різниться.
І першій, і другій, здається, ніхто
Не дякував навіть хоча б для годиться.

Двірничну донька відвезла в патронат:
«Навіщо вам, мамо, здалася мітла ця?!»
Дворняжка – при службі: «А хто його зна,
Що буде на старість. Живу... як в палаці...» –

Їй пішла за контейнер, вильнувши хвостом,
А там, у клубочку під сірим пальтом,
Ховались від граду її цуценята.

Бо вельми вже хочеться матері знати,
Чи не здадуть її до патронату
Оті, що сьогодні пищать ще гуртом.

***

*В народі кажуть: хто рано встає,
тому Бог дає...*

У небі місяць – наче медівник,
Руками до якого не дістати.
Пів на четверту. Ранішній смітник.
Бомж починає господарювати.

Що він знайде, цей сивий чоловік,
На Льва Толстого схожий, бородатий,
Який за літо, мабуть, уже звик
Раніш за всіх безхатків уставати?

У них своє, безхатківське, змагання
Щоразу на світанні не останнім
В контейнерах прощупати усе,
Покіль автомашина комунальна
На рідкість передчасно й пунктуально
Призів за цей забіг не відвезе.

ПЕРУКАР

Один, давно знайомий перукар,
Що підстригав, бувало, по суботах,
Залишився учора без роботи –
Продав хазяїн місце з молотка.

Мав майстер неабияку охоту
Розпитувать клієнтів (не пліткар),
Чом не така ця влада, чи така,
Яка ж – і сам, либонь, не знав достоту.

Зате була робота до душі,
Копійка до копійчки – і гривня...
Перукарі були йому не рівня,
Хоча й колеги зовсім не чужі.
Таких людей ще треба пошукати:
– Піду безхатьків, – каже, – підстригати...

СОНЕТНИЙ БІР

Відвідавши всі петербурзькі собори,
В монетнім дворі не узявши собі
Й копійки, піду до сонетного бору –
Росте в Україні моїй такий бір.

Над ним небеса голубі-голубі,
Осінні дерева – у злоті-уборі.
І вранішнє сонечко, мов на гарбі,
По кладочці котиться вгору та вгору..

Із бору стежинка веде у жита,
Звідтіль – до матусі, яка запита,
З якого ти шляху, з якої дороги
Чи, може, ти – спраглий: водиці внесе
У тиху світлицю. Розкаже про все.
За все у молитві подякуєм Богу.

Рубаї

1

Нікуди не подітись: є – що є.
Із кожним днем відчутніше стає
Відсутність Слова маминого в душах,
Що стихло разом з нею солов'єм.

2

Раділа книжка: «Як це файно,
Що занесли мене у файли!..»
А я в той день ледь не ридав:
«Ти помирати зачекай-но!..»

3

Колись, а це я знаю достеменно,
Напишуть про вождів і їх племена
Із межигір'їв нашого століття,
На щастя, не згадаючи про мене...

4

А коні не винні у тому, що з воза
Ступив хтось на землю, де мерзли берьози.
Й дерева сибірські не винні у тім,
Що й досі – не сік з них, а вимерлих сльози.

5

Щоб не довідались про це ви
(Та односельці його), в церкву
Дідок, в минулому парторг,
Подався каятись в райцентрі.

6

О п'ятій ранку сходяться бомжі
До смітника, якого гаражі,
Мов черепахи сонні, обступили –
Прикмети часу, що там не кажіть.

7

Під урною для всякого сміття
Поклав хтось запаковане дитя.
Його знайшла старесенька двірничка,
Яка вже й мало вірила в життя.

8

Заплентавши із хутора в Європу,
Занітратизувалися нівроку.
Берем пучечок. І носами – круть:
Мовляв, від нього щось відгонить... кропом.

ПЕРЕСТОРОГА

(триптих)

1

В яким столітті, за якої ери
Усі в Європі стануть компаньєро,
Відродиться в Єрусалимі храм,
Куди антихрист сам відчинить двері?

2

Уперше у житті він скине маску,
Мовляв, заходьте сміливіш, будь ласка!
А вже як проголосить себе богом, –
Армагедон завие: «Я – не казка!..»

3

Отож, іду, вдивляючись у натовп,
З надією усе-таки впізнати
Під маскою підступною того,
Хто мріє про своє пекельне свято.

ВІНОЧОК

Цвях витягнути важче, ніж забити.

Дмитро Павличко

1

З любові, може, а чи спересердя,
Коли кипів між соняхами серпень,
Який, либонь, і не збагнув цього, –
Забили Ви гвіздок у моє серце.

2

Забили Ви гвіздок у моє серце.
В нерівному бою, у світлім герці
Ви стали переможницею себто...
Йти до хірургів? Боже борони!

3

Йти до хірургів? Боже Борони!
Той цвяхок не виймається. Не сердьтесь.
Забили Ви гвіздок у моє серце
З любові, може, а чи спересердя.

4

З любові, може, а чи спересердя,
Коли кипів між соняхами серпень
(Йти до хірургів? Боже Борони!),
Забили Ви гвіздок у моє серце...

Шосте

КОЛО

*(драматична
поема-спостереження
не апостола, але - Павла)*

«Хіба ви не знаєте, що ті, хто на перегонах біжить, усі біжать, але нагороду приймає один? Біжіть так, щоб одержали ви!»

1Кор. 9:24

ДІЙОВІ ОСОБИ І НАГЛЯДАЧІ:

ПАВЛО – батько поета

ПОЕТ – в різні роки: школяр, студент,
вчитель, військовий кореспондент,
радіожурналіст, завжди – бігун

ТАРАС – 32-річний Кобзар восени 1846-го і
в наш час

ВАСИЛИНА – мати з Чорнобильської зони

КОЛИШНІЙ ПАРТОРГ – тлумач
скульптурного мистецтва

ДІД ПРОКІП І БАБА ГАНЬКА – мешканці
поліського хутора

*Директори шкіл, інспектор облвно, комдив,
цензори, судді, учасники марафону, вболівальники*

ПАВЛО

Змарнів, мій сину, збліднув щось ти.
Життя – не заячий стрибок,
а марафон.
Вже й коло – шосте.
І фініш де – лиш знає Бог.

Збагни:
п'ять кіл уже пробіг ти,
не забуваючи й таке,
що не завжди стелився бітум
тобі під ноги – як паркет.

Не завжди і не скрізь у спину
вітрець підштовхував тебе.
Без найкоротшого зупину,
і з водопоями, і без.

(На трасі тій не б'ють рекордів,
бо стрічка фінішна... ляка
всіх бігунів – як шнур бікфордів
на двох пообіч сірниках.

І на якому кілометрі –
долай хоч сто разів по сто! –
тобі сипнуть аплодисментів, –
либонь, не скаже теж ніхто.

Та й що оті аплодисменти?!
Ти переконувавсь не раз,
як біг ледь не за крок до смерті,
а хтось лиш руки потирав...).

Було всього...
На першій колі,
у сніговицях, на дощах,
ти хитрував: натомість школи –
ховався з хлопцями в кущах.

А вчився добре
на відміну
від однокашника Грицька,
який приніс до школи... міну
із недалечкого ліска.
Мовляв, напучував директор:

ДИРЕКТОР

«Хоч стільки років по війні,
проте... У руки не берете,
а сповіщаєте мені!..»

ПАВЛО

Грицькові був ти справжнім другом,
а не як пара – без чобіт:
кийком – Грицька, тобі – попруга,
свербить йому – кортить тобі.
Тож ви – як юні партизани –
нащадки Котика Валька:
з біноклем – ти, Грицько – позаду
з коржем іржавим у руках.

О, як директор став кричати,
метати іскри з-під брови:

ДИРЕКТОР

«Я ж вам казав лиш сповіщати,
а ви... зірви-дві-голови...»

ПАВЛО

Кийком наклеївши, де треба,
звання «дозорець» і «сапер»,
директор очі звів у небо:

ДИРЕКТОР

«О Боже! Що ж воно тепер?!»

ПАВЛО

Лиш, подзвонивши у сільраду
і в Шепетівський військкомат,
зіпнув:

ДИРЕКТОР

«Для повного параду –
сюди б ще декілька... гармат!
Так потріпати людям нерви,
щоб ви здоровими були!..»

ПАВЛО

...А те іржависько мінери
на полігон десь відвезли...

...Така-от слава Городищем
пішла про тебе та Грицька,
і з братом як на пасовищі
ще раз вродились. В сорочках.
Ти, сину, може, й не повіриш,
коли зізнаюся я, що
у твоїй книжечці – і вірша
про ті «народини» знайшов:

ПОЕТ

Бешкетники початку шістдесятих,
господарі нічийних чагарів,
ми на якесь комуністичне свято
із братом пасли череду корів.

Їх ремигало так десь із півсотні,
вважай, з усього нашого кутка.
Був листопад.
Вже трави пересохли
на брустверах колишніх – рівчаках.

А що коровам?!
Їм би лиш – на волю,
а не товктись у глиняних хлівах.
Та й нам – пекти у полі бараболю,
як жартував дід Вивірка:
«Лахва!»

Дід Вивірка, ну, себто наш наставник,
угледівши, що ми знайшли снаряд,
по-фронтівому вигукнув:
– Атставіть!
Ось картоплиння, хлопці, акурат...

І кладемо, сухеньке, на залізо,
що тупоносо вперлося у рів.
Самі ж у «тил» відходимо, до лісу,
погейкуючи спереду корів.

– Ото рвоне! –
дід сірники шукає,
на картоплиння кидає вогонь.

І теж до нас, як вивірка, стрибає,
ледь не згубивши костура свого.

Як ми за тим багаттям споглядали!
Як наслухали потріск бадилини!
Бешкетники!
Хіба ж тоді ми знали,
і як рвоне,
і, головне, коли?!

Та вогнище поволеньки загасло,
не гримнувши над полем доокіл.
Ми підійшли із братом до фугаса,
а він – сичить! Зелененьким таким!

Почухав дід потилицю:
– Атставіть! –
І якось невдоволено притих,
потупцював до куреня наставник
кагати картопляні стерегти.

Вже й череда лаштується додому,
вже й ми – за метрів триста від золи.
І раптом – поле так гойднуло громом,
що дико всі корівки заревли!

– Атставіть! –
дід гукав до нас. –
Холера,
пручався, бачте. А таки – рвонув!
...Це все було, коли ми, як сапери,
вивчали пастушатами війну.

ПАВЛО

Таке воно...
Не завше й свято,
коли гарцюєш по корчах.
А ще – як випало співати
на ювілеї... Ілліча
в шкільному зведеному хорі!
Тоді подумалось мені,
чи раптом ти, бува, не хворий,
що так марудився у сні?
А як під ліжком черевики
шукати взявсь перегодя,
зрадів я: впишуть до... великих,
як починаєш із... вождя!
Утім, не все воно так просто.
То вже з роками ти прозрів,
що досягають свого зросту
не возвеличенням царів.

ПОЕТ

Додивляється сні радіола,
навіть гімну не грала. Ще – ніч.
Ну, а я вже не сплю, бо до школи
мені треба сьогодні раніш.

А якщо врахувати, що пішки
мені йти у сусіднє село
кілометрів за десять,
то трішки
вже й запізнююсь.
Ніби на зло,
десь під ліжком старі черевики
порозлазились в різні кутки.

Втім, рахуба не вельми й велика –
побіжу через ліс, навпрошки.

Бо ж директор казав:
«Боронь Боже,
не запізнюйтесь, діти, на спів!
Пісня вам у житті допоможе,
а про Леніна – то й поготів!»

...За хвилину – я вже при параді
(й черевики з-під ліжка знайшлись!).
Навіть мати під'юджують, раді:
– А який був бешкетник колись!

– Що було – те було! –
допиваю
молочко,
мов облесливий лис.
Мати – мудра. Усе вона знає.
Навіть те, що я в хорі – соліст!

Що сьогодні у ленінській залі
я співатиму про Ілліча.
«Мій артистику!» –
тільки й сказали,
доторкнувшись до мого плеча.

...Школа наша –
сказати: новітня –
перебільшити, значить.
Проте:
ювілей!

Двадцять другого квітня!
День народин у друга дітей!

Хор учнівський уже на помості,
вже й соліст, себто я, – перед ним...
Вчителі аплодують і гості
на чолі із цабе обласним...

Як мені берегти отут голос?
Як про партію не затягти,
щоб у залі луна розколалась,
щоби хор –
наче хвилю! –
затим
на всю школу, а може, й село все
розгойдав величальні слова?!
Все було воно так. Не здалося:
я свій голос тоді... надірвав!

То вже згодом збагнув я (і щиро!),
пливучи по життєвій воді:
не твори собі, хлопче, кумира,
не кричи ні про яких вождів!..

Цій пекельній акторській гонитві
вже, здається, не буде кінця.
Йди до Бога.
У тихій молитві
возвеличуй Ісуса-Творця.

ПАВЛО

Було всього...
Останній дзвоник
не забувати обіцяв...
Не хочеш пішки – онде коник
із оберемочком сінця.

А ти побіг на друге коло:
студентські заліки на час,
де ні хвилини – додатково,
ані секунди – про запас...

Якраз тоді жовтневий ранок
на перегоні – як медбрат,
дав не пігулку – телеграму:
«Від астми мати помира...»

То вже я, сину, перегодом
про все у вірші прочитав, –
і як ти горбивсь на городі,
і як журливо відлітав:

ПОЕТ

В сінях сумує заступ –
тиждень стоять дощі.
В матері клята астма –
каменем на душі.
А картоплі в городі –
мов кулаки.
Болять.
Так воно часто: вродить
і – задощить.

Земля
липне до ніг пудово:
мовлено ж бо, це – глей.
– Мамо! Посидьте вдома,
вам же негода – зле!
Впораюсь сам.
Зогнити
бульбі не дам таки, –
мокрий, як плющ, до нитки,
відра тягну важкі.
Я поясню декану
чесно,
чому спізнивсь.
Тільки б навік від мами
астма пішла кудись!
От би опісля лекцій
хтось передав листа:
«Як тобі там живеться,
дитинонько золота?
В мене – усе нормально,
астми нема давно...»
...Ранок.
Автобус...
– Мамо!
Скоро приїду знов! –
Краплі дощу тремтливі
на лобовому склі...
І – розтає журливо
хустки рвучкий розліт...

ПАВЛО

Отож, закинувши валізку
зі словниками за плече,
побіг ти в закуток поліський,
де Ствига-річечка тече,
де у селі на ймення Глинне,
хоч там доріжки піскові, –
майстри не спорту –
журавлину
збирати люди майстрові!
І там, на вчительському колі,
що добігало вже кінця,
наткнувсь на сходинках у школу
на обласного посланця,
який приїхав на фронтальну,
на перевірку без тилів, –
мовляв, а чи фундаментально
дітей навчили вчителі
з густого лісу атеїзму,
де всі стежки перетоптав
Ілліч (із Феліксом «залізним»),
не вийти раптом... до Христа.
Була і в тебе випускниця
із протестантського гнізда.
Але...
Як здібна учениця –
вона тягнула... на медаль!

Аби зліпить якусь підставу
під антизлото, –

ІНСПЕКТОР

«Боже збав,
щоб ти п'ятірку їй поставив:
З медаллю – штунда?!
Це ж – ганьба!».

ПАВЛО

Інспектор, глянувши на тебе,
хіхікнув сухо й застеріг:

ІНСПЕКТОР

«Не вчиниш так – тоді із неба
ясного може вдарить грім...»

ПАВЛО

Ти не послухав бідолаху
і переможно не згрішив.
І випускниця – наче птаха! –
живе із Господом в душі!
Вона, учителька щаслива,
(таке й не снилося тобі)
у молитвах – завжди.
Можливо,
не раз молилась за твій біг...
...За руку взявши дивослово,
біг далі. Сил – як у вола!
Полин-звізда світлоголова
ще незаміжньою була
за безголовим нареченим,
який зачався у Дубнах*
від когось там із лисих вчених,
без прізвища, при орденах.

---

*Дубни – місто в Московській області,
де діє Інститут ядерних досліджень.

Як загульвісило весною
з салютом атомним вночі,
подався ти не об'їзною,
а навпрошки, через корчі
поміж рудого сухостою
(гули ж над Прип'яттю ліси!)
туди, звідкіль, мов з поля бою,
вивозив матір блудний син.
О, як та мати Василина,
за клямку взявшись обіруч,
ридала гірко на колінах:
«Невже не вдома я помру?!»

ВАСИЛИНА

Куди ж це ти, сину, намислив мене одвезти
із цього куточка, із цього правічного раю,
де юна калина на павітрі перегорає,
де сад посивілий –
немов натомився –
притих?

Куди ж це ти, сину, намислив мене одвезти?
Ріка, бач, і та не збирається наче нікуди...

Я знаю:

притулок дадуть мені добрі десь люди,
а все ж таки, все ж таки...

Як мені звідси піти?

Я ж тут звікувала.

І серцем таки приросла
до кожної стежечки,
кожного пошепту жита.

Та й скільки мені зосталося на світі цім жити?! –
то, може б, я, сину, до обрїю *т у т* дотягла?

Мовчиш?

Розумію...

До чого тут сльози в очах,
коли ти і сам – як надламана яблуні гілка...
Та, може, заждав би ще дниноньку,
до понеділка,
до вечора б,
може, годиноньку, сину, хоча б...

ПАВЛО

Затим було і третє коло –
на полігонах, між ракет,
де замполіт кричав: «Миколо!
Ти ж тут – солдат, а не поет!»
Хоча (сказати по-секрету)
тоді ти, хлопче, по лісах
до дивізійної газети
із репортажами гасав.

ПОЕТ

Кореспондент військової газети,
в недавньому учитель молодий,
сидів я між засніжених наметів,
ковтаючи гіркий сосновий дим,
що витікав із вогнища хрусткого,
розпаленого хлопцями якраз
опісля маршу нашого важкого
по схилах і смерекових ярах.
Замислений, сидів я із блокнотом,
і ні про що ні в кого не питав.
Кипів обід...
Неподалік навпроти
солдат на всю галяву реготав.

До кого він?
А може насміятись
надумав раптом:

СОЛДАТ

«Що, кореспондент! –
Таких майстрів словесності багато.
А я – один. Отож, лови момент!
Фотографуй чи просто занотовуй,
якщо тобі напишеться... про сміх?»

ПАВЛО

Де він тепер, той веселун? І хто він?
Бува, в Афганістані не поліг?

ПОЕТ

Хтозна, хтозна...
Вже й важко пригадати.
Після навчання подали состав...
Куди? Не знаю...
Тільки надіслати
без реготу збирався він листа
до матері,
уклавши і «патрета»,
мовляв: сміюся – отже, все гаразд!
...Кореспондент військової газети.
Сльоза і сміх на кінчику пера.

ПАВЛО

Тоді й донощики гасали
у передишках між «боїв»
і надчутливими носами
ловили всі думки твої.

Хтось навіть винюхав і вдарив
таку депешу із депеш,
про те, що ти у календарик
на кожен день... хрести кладеш:
мовляв, до матері б скоріше –
притьмом чи підтюпцем! –
втекти.

КОМДИВ

«А служба Родіне?»

ПАВЛО

«Незгірше
служити вдома ...» –
мовив ти.

Але, оскільки атеїстом
не був запеклим твоїм комдив,
прогнався вихор особистів,
без грому й блискавки тоді...
Пізніш у вірші про усе це,
на день забігши у село,
Повідав теж ти...
Аж у серці,
казала мати, запекло:

ПОЕТ

Вождя портрете у тісній кімнаті,
яку назвали «залом Іллічів»,
хіба ж тоді ти міг, портрете, знати,
що я в блокнот радянського солдата
писав антирадянщину вночі?
Було там не про Симона Петлюру

чи про Тараса Бульбу-Боровця –
я добував із серця в ніч похмуру
слова про маму, про її зажуру,
щоб служба швидше бігла до кінця.
Щоби мене, крий Боже,
до Афгану
Ілліч не запроторив,
щоб гроза
не grimнула на рід наш домотканий,
якого чорно-білими нитками
безглуздий вік наскрізно пронизав.
Писав я про звичайний календарик,
де позначались хрестиками дні...
Та землячок підгледів (не задарма!)
й доніс, куди належить –
мов ударив
попід лопатку фінкою мені!
А ти мовчав, портрете.
Лиш бровою
насмішливо погойдував, мовляв:

НАГЛЯДАЧ

«Пиши-пиши! Я стежу за тобою...
А до штрафбату...підете обоє –
і ти, і твій допитливий земляк.
Він хрестить числа теж.
І надто мріє
скоріше повернутись до рідні...
Ну, а за те, що винюхати вміє,
хто і від чого віршиками мліє, –
я заплачу йому за трудодні!..»

ПОЕТ

...Вождя портрете у тісній кімнаті,
яку назвали «залом Іллічів»,
куди тебе зняли? І де тебе шукати,
аби по-українському сказати:
«Політика тут зовсім ні при чім...»

ПАВЛО

Четверте коло.
Треба бігти.
Що, вже розкиснув, солдафон?
І як хлопчисько не амбітний –
узяв ти в руки диктофон.
Гайда щодуху під горою,
забігши, звісно, і в райком,
де визначали всіх героїв...
А ти писав про молоко,
яке вдоїла тітка Марта
вручну...
Про це – з репортажем?!
У Літі – мерзли:

ЦЕНЗОР

«Мо', не варто?
Бог бережених береже...»

ПАВЛО

...Згадався запах полігону,
і в календаріку – хрести...
Їх би у Літі – та з розгону! –
на кожен аркуш нанести!
Пощо цензурі – хрест чи хрестик,
як із крутого віража

тебе зняли... у витверезник
на відпочинок без гроша?!
Ще й допекли правосхоронці,
спитавши, з ким і скільки пив,
як розірвав навпіл червонця,
а з ним – і... Леніна навпіл.
За це належало
білетик
із лисим профілем на нім
покласти...
Й ти уже – атлетик
між безпартійних бігунів!
Втім, без квитка –
можливо, й краще:
як босоніж – роса, трава!..
Селюк же ти, і – не ледащо...
...А ту десяточку порвав
за хитрий збір кілометражу
по всіх проспектах і дворах:
Водій гадав, що ти ні разу
у місті цім таксі не брав.
Світ – не без добрих...
Біг ти далі,
не реагуючи на тих,
котрі від тебе відвертались
у намаганні обійти.
Але ж...
Коли на жовту майку
хтось «одиничку» приліпив,
то – реп'яхи як до фуфайки! –
поприставали –
пив не пив...

Ну, а коли ще й преміальні
дали за чесну боротьбу, –
кричали хором:
«Геніальний!» –
з усіх, здавалося, трибун.
А що?! Вони – як марафонці:
завжди готові надурняк
пропити сотеньку червонців,
ще й... заіржати на коня!
«Гуртом і батька легше бити...» –
В народі кажуть не дарма.
Суддя – в Кремлі.
І хтось одбігти
від траси вирішив сторчма.
Здається, то були прибалти,
а чи грузинські бігуни.
В Москві дізнались:

СУДДІ

«Елки-палки!
Они – предатели страны!..»

ПАВЛО

Допоки там збирали раду,
мов перелякані, вожді,
за час цей ти добіг ярами
аж до Дніпрової води.
Черпнув холодної (з дороги!),
на мить оглянувся позад,
перехрестився: «Слава Богу,
відстали нібито...» – сказав.
Прибув сюди хто, а чи вибув –
було з'ясовано умент.

У тій команді – наче й ти був,
немолодий уже спортсмен.
Після Софійського майдану,
де приміряли булаву,
подавсь Україною ти далі,
забігши аж у Пляшеву.
А там, за сивим верболозом,
димів нечаївський казан.
Не може бути, щоб на возі
у XXI-ому – й... Кобзар!

ПОЕТ

З почаївських яруг до Берестечка,
де Пляшівка виняньчує лозу...
Вже й коні – в милі.
Їм печуть вуздечки.
Нелегко йти.
Але ж – кого! – везуть!
Проїздом – Верба.
Далі – вже на Дубно.
А там – на Корець.
Стільки літ – їзда...
Було б воно нічого.
Та не думав,
що, скочивши із воза,
на майдан
підє.
А – люду:
кожен тут глашатай.
За булаву.
Як ні – то хоч... бриля.
Під бронзовим плащем –
немов пташатко! –
стріпнеться серце:

ТАРАС

«Боже, як гуля
новітнє панство!
Вереск дискотечний.
Живеться слову – як на чужині...
Куди піти?
Невже під Берестечко
вернутись,
де Нечай
ще у човні?!»

ПАВЛО

Опісля зустрічі з Тарасом,
поміркувати є над чим...
...Я знаю, ти на гаяв часу –
з магнітофон на плечі
подався,
щоб на власні очі
переконатися у тім,
що не усі слова – пророчі,
не все збувається в житті.
Це – марафон,
а не змагання
балакунів.
Я помовчу,
а ти повідай, як востанне
на очі втрапив... Іллічу...

ПОЕТ

У забутому Богом поліськім селі
(за якихось півсотні з гачком кілометрів
від райцентру), де Ствига уже напівмертва,
на майдані сумує безсмертний Ілліч.

У руці кам'яній він затиснув картуз,
щось, напевне, збирається людям сказати.
Хоча люд вже давно в Європейський союз
на прожиток подався собі заробляти.
Перебігло дорогу рябе собача,
а подруга його
тільки носиком шморга...
Якраз тут мене раптом дідусь зустріча,
що в літа молоді був колгоспним парторгом.

КОЛИШНІЙ ПАРТОРГ

– Ти звідкіль в таку спеку добувся сюди? –

ПОЕТ

запитав, наче знає мене вже давненько.
І зіперсь на ціпок. Ніби тріска – худий,
але вибритий так, як Петро Симоненко.
– Чимчикую, – кажу, – я оце в Юзефін,
на гостини в урочище древнього дуба.

КОЛИШНІЙ ПАРТОРГ

– Я ж так думав, –

ПОЕТ

обличчя, немов парафін,
в дідуся побіліло, –

КОЛИШНІЙ ПАРТОРГ

а я ж так і думав.
До нас грамотних стільки сюди – не стача
на транзитних особин бодай по листочку
з трьохсотлітнього нелиня...
Про Ілліча? –

ПОЕТ

Дід почухав потилицю.

КОЛИШНІЙ ПАРТОРГ

– Сядь в холодочку,
угамуйсь від спекооти...
Їй-право, брехня,
що рука із кашкетом – у світле прийдешне.
Це Ілліч допомогу швидко зупиня,
та ніяк зупинити не може, сердешний...

ПАВЛО

Оце так медик! А я думав,
що він давно уже в труні...
Ілліч, виходить, ще й мету мав
перестривати бігунів,
аби ще й допінгом вгостити,
сунути в руку прапорця...
Бог з ним...
То камінь – знаменитий...
а ти помчав до хутірця,
де дід і баба коло хати
ще гнуть політику свою,
як безпартійні кандидати
на депутатство у раю.

ПОЕТ

«Брехунець» у ванькирчику дихає правдою.
Двадцять перше століття.
Цензури нема.
Але – мов у тилу чужинецькім:
лиш радіо
на зв'язку з білим світом стареньких трима.

«Брехунець» і погоду вчорашню угадує,
і про ціни не бреше:
ростуть, як гриби...
А вже як задощить,
то з Верховною Радою
дід і баба виходять на зо три доби
на пряме спілкування:

ДІД

– Ех, трясця їх матері! –

ПОЕТ

Закипа на ослоні Прокіп, наче кріп.
Ну, а Ганька із віником – як з пеленгатором:

БАБА

– На холеру він здався тобі, їхній Кіпр?!
Чи вони звідтіля додадуть нам до пенсії
хоча б гривню якусь?
Кандидате старий,
занеси-но кулешику краще для песика,
чуєш, як скавучить, горопаха, в дворі...

ПОЕТ

Це – в негоду.
А як над кущами-спорічками
затанцюють промінчики сонця,
тоді
дислокуються два резиденти... в горідчику:
баба – з ранцем картоплі,
з лопатою – дід.
«Брехунець» аж під вечір
дихне на них правдою.

Двадцять перше століття.
Цензури нема.
Але – мов у тилу чужинецькім:
лиш радію
на зв'язку з білим світом
стареньких трима.

...Я туди забігав...
Ще й відмітив відрядження.
Передав від начальства (так вирішив Бог)
слухачам «брехунця» ось таке розпорядження:
«Записати у штат. Як героїв. Обох...»

ПАВЛО

Біжи і далі, марафонцю,
життя – не заячий стрибок.
Хай буде траса – як під сонцем,
і вболіва за тебе Бог.
Ну, а мені вже спочивати
(роки спадають – як роса!)
пора-таки...
Та й твоя мати
мене чекає в небесах.
Скажу лишень, що на дорогах,
прямих і надто круторогих,
куди і як тебе несло, –
я пильнував.
Можливо, строго...
Але завжди молився Богу:
хоч не апостол, а – Павло.

*Липень-серпень 2013 року
Рівне – Хотинь – Рівне*

Про автора

Берега Микола Павлович народився 20 грудня 1953 року в селі Городище Шепетівського району Хмельницької області. Закінчив філологічний факультет Рівненського державного педагогічного інституту. Працював учителем, заступником директора Глиннівської середньої школи Рокитнівського району. Після служби у війську понад тридцять років працював на журналістській роботі в Рівненській обласній державній телерадіокомпанії.

Член Національної спілки письменників України, лауреат літературної премії імені Валер'яна Поліщука.

Микола Берега – автор поетичних збірок “Криниця дня”, “Мамина грамота”, “З немовлятком слова”, “На острівку твоєї доброти”, “Очі ожинкові”, “Громниця”, “Миколай”, книги новел “Коли трава вигуляла...”, поеми “Монастир”.

“З повним серцем...” – нова книга автора.

ЗМІСТ

«З повним серцем...»

«Сьоме коло. I – далі...»	4
«У Господній майстерні...»	4
«Журавель – режисер хороводу...»	5
«Давно відлетівши у вирій...»	5
Косар	6
Різдво з Христом.....	7
Однокласники	8
«...Іду до Бога сам...».....	9
Поповичі.....	10
Квиток	11
За вікном...	12
Січневий перон.....	13
«Земле моя городищенська!..».....	14
Форварди Господньої команди.....	15
Небесний банк	16
Вірш, написаний на АЗС.....	16
«У диявольській гонитві...»	17
Сніжні люди	18
Смиренний дух	18
Орська фортеця. 1847-ий	20
Гаманець.....	21
Похорон у царському селі	21
Дід Сянько	22
Дядько Геракліт.....	22
Черга в райцентрі	23
Монолог лукавого грошоїда.....	24
Грудень	25
Три хвилини ходи	26
Презентація.....	27
Перший маршрут	28
Відповідь Василя Шкляра.....	28
Вічний цвіт	29
Візок.....	30

«Дзвінок на перерву...».....	31
Останній дзвоник	32
Галоп	33
Саджанці	34
Сільський театр.....	35
Краватка	36
Запізніла експедиція	36
В'юнові валянки.....	37
Безробітні коні.....	38
Свайба ХХІ-го століття	39
Окуляри	40
Два скрипалі.....	40
Дипломати	41
Чота.....	42
Сміх.....	44
Аптека.....	45
«Не тішився ніхто...».....	46
Окупація	47
«Після того, як невтішний дощик...»	48
23 лютого 2014-го	49
Голоси з Міжгір'я	
1. Ведмідь.....	50
2. Собака	50
3. Мавпа	50
«Он куди, скаженого...»	51
Вузькоколіяка	52
Диктор на городі.....	54
По коліна – у грибах.....	56
«Коневі треба мати буйну гриву...»	57
Віза.....	57
Чорний кіт на снігу	58
«У диктора – гроші?...»	59
«Життя – як мед?...».....	60
Санаторій	60
Іронічна математика	61
Сільська вчителька	61
Той, хто бере за...	62

Сонетний бір

Омана	64
Арена-Львів. Фестиваль надії	65
20 грудня 1953-го	66
Спогад про перше інтерв'ю.....	67
Пісня	68
«Коли нам важко – пишемо листи...»	69
Безпритульний соловей	70
«У старомоднім кітелі сонет...».....	71
Урочище Юзефін (<i>триптих</i>)	
1. Садівник.....	72
2. Блискавка.....	73
3. Навколо пальця	74
«В реактора реакція така...»	75
Поліські сонети (<i>диптих</i>)	
1. «Полісся. Надвечіроч. Тихо-тихо...»	76
2. «Отак воно і є, що від села...»	77
Шапка Григора Тютюнника (<i>диптих</i>)	
1. В редакції журналу	78
2. Пізніє прозріння.....	79
«За клунею із дахом набакир...»	80
У світлиці Миколи Тимчака	81
«Пригадую, і зовсім це не сон...»	82
Одеські сонети (<i>триптих</i>)	
1. Заїзд	83
2. Екскурсія.....	84
3. Гідова втеча	85
У таверні	86
Автограф на книзі «Гранослов»	87
Танковий біатлон.....	88
Волонтери.....	89
Варіація з Березовим прізвищем	90
На заручини – в Закриниччя.....	91
Нічний марш	92

Острозькі сонети (цикл)

1. «Сумний Острог...»	93
2. «Та ще – зима, листів твоїх зима...»	93
3. «Аби не гордувала тільки ти...»	94
4. «Якби тобі сказали: обмани...»	95
«Уже на зиму, сину, поверта...»	96
Джерело в Хотині	97
Собачий рід (диптих)	
1. «Було в дворняжки п'ятеро...»	98
2. «Двірничка – мітлюю...»	99
«У небі місяць – наче медівник...»	100
Перукар	101
Сонетний бір	102

Рубаї

1. «Нікуди не подітись...»	104
2. «Раділа книжка...»	104
3. «Колись, а це я знаю достеменно...»	104
4. «А коні не винні у тому...»	104
5. «Щоб не довідались про це ви...»	104
6. «О п'ятій ранку сходяться бомжі...»	104
7. «Під урною для всякого сміття...»	105
8. «Заплентавши із хутора в Європу...»	105
Пересторога (триптих)	
1. «В яким столітті...»	105
2. «Уперше у житті...»	105
3. «Отож, іду...»	105
Віночок	106

Шосте коло

(Драматична поема-спостереження) 108

Про автора 135

Літературно-художнє видання

Береза Микола Павлович

З ПОВНИМ СЕРЦЕМ...

Нові поезії, драматична поема

В авторській редакції

Технічний редактор

Віталій Власюк

Підписано до друку 26.07.2018 р. Формат 70x100 1/16.

Папір офсет. Гарнітура «PT Serif». Друк офсет.

Ум. друк. арк. 11,38. Наклад 150 пр. Зам. 51.

Видавництво «Волинські обереги».

33028 м. Рівне, вул. 16 Липня, 38; тел./факс: (0362) 62-03-97;

e-mail: oberegi97@ukr.net

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта
видавничої справи ДК № 270 від 07.12.2000 р.

Віддруковано в друкарні видавництва «Волинські обереги».